

Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar
Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrárgazdaságtani Tanszék

A Washingtoni Egyezmény magyarországi gyakorlata állatorvosi szemmel

Készítette: Szabó Erika

Témavezető: Dr. Ózsvári László
egyetemi docens, tanszékvezető

Budapest

2012

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	2
1.1. Témaválasztás	2
1.2. Cél	3
2. A WASHINGTONI EGYEZMÉNY	4
2.1. A Washingtoni Egyezmény létrejötte	4
2.2. Magyarország szerepe a Washingtoni Egyezményben	6
2.3. Az Egyezmény főbb előírásai	8
2.4. Az Egyezmény végrehajtása Magyarországon 1985-től napjainkig	12
2.4.1. A magyarországi kezdetek	12
2.4.2. Eltérések az Európai Unióban	13
2.4.3. Változások hazánkban az uniós csatlakozást követően.....	16
2.5. A CITES-szel kapcsolatos hatósági hatáskörök változása Magyarországon	18
3. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	19
4. EREDMÉNYEK	20
4.1. Magyarországon a CITES engedélyek hiányában lefoglalt állatfajok	20
4.2. Méreggel öló állatok.....	25
4.3. Szállítás	26
4.4. Mentőhelyek.....	27
4.5. Bírósági eljárás	32
4.6. Költségek.....	33
4.7. Kobzás.....	34
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	37
ÖSSZEFOGLALÁS.....	42
SUMMARY	44
IRODALOMJEGYZÉK.....	46
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	53
MELLÉKLETEK	54

1. BEVEZETÉS

1.1. Témaválasztás

Természetvédelmi tanulmányaim során hallottam először a Washingtoni Egyezményről. Amiért jobban megfogott, mint más nemzetközi egyezmény, annak oka az, hogy ennek az egyezménynek a hatálya nem természetvédelmi területre, illetve egy-egy faj védelmére szorítkozik, hanem a mindennapi élet részét képező állatkereskedelmet kívánja szabályozni, ezáltal megóvni a fajokat a kipusztulástól. Megvalósításában a csatlakozott országok minden állampolgára érintett, a hétköznapi emberektől kezdve a hivatalos személyekig, hiszen akár egyszerű turistaként, vásárlóként, vagy éppen kereskedőként is kapcsolatba kerülhetünk az állat- és növénykereskedelemmel, sokszor nem is tudatosan. Az állatkereskedelem nem csak a természetvédelmi szakembereknek ad feladatot, hanem az állatorvosoknak is.

Az elmúlt évtizedek során -nem csak- Magyarországon az állattartási szokások változásával együtt gazdagodott az állatorvosok feladatköre is. Ma már nem elsősorban csak a gazdasági haszonállatok egyedeinek és állományainak gyógyítása az állatorvos feladata, hanem az újabb divatoknak köszönhetően egyre több egzotikusnak számító páciens szorul állatorvosi ellátásra. Napjainkban már hétköznapiak számító különleges kutya- és macskafajták betegségei mellett a gyakorló állatorvosnak gondolnia kell a rágcsálók, a hüllők, a madarak, ez utóbbin belül elsősorban a papagájok, valamint esetenként a halak és a gerinctelenek betegségeire, tartási feltételeire is, illetve az általuk esetlegesen terjesztett zoonózisokat okozó fertőzésekre. Az állatorvos betegkörét az adott ország, város, település embereinek az állattartási kultúrája határozza meg. Pár évtizede például gabonasiklóval jóformán csak az állatkerti állatorvosok találkozhattak, ma meg már szinte bármelyik kisállatrendelőben számítani lehet rá. Az információáramlás felgyorsulásával és a hétköznapi emberek számára is elérhetővé válásával - pl. internet, természetfilm csatornák, stb.-egyre többen kívánnak egzotikus fajokat tartani otthonukban. Az ezzel járó növekvő keresletet kiszolgáló állatkereskedelem több új problémát hozott magával, melyek megoldásában az állatorvosokra is jelentős rész hárul. A már említett állatbetegségek gyógyításán és a zoonózisok lehetőségének csökkentésén túl a tulajdonosok tájékoztatása is jelentősen hozzájárulhatna az állatkereskedelem legálissá válásához.

1.2. Cél

A szakdolgozatom témája saját ötletből származik, melyet már egy ideje fel szerettem volna dolgozni. A CITES-ről sok helyen sok mindent lehet hallani, nagyon sok cikk jelent meg az Egyezményről, a működéséről, a hazai tenyésztőket és állattartókat érintő előírásokról is. Ezen kívül számtalanszor lehet a közmédiában is hallani egy-egy nagyobb csempész állatszállítmány elfogásáról, de nagyjából itt meg is áll a történet. A szakirodalmi kutatásaim során a témával kapcsolatosan sok szakdolgozatot találtam, de ezek mindegyike az Egyezmény történetéről, működéséről, előírásairól, valamint a lefoglalt állatok mennyiségéről és fajtájáról szól. Arról viszont, hogy mi történik az ily módon állatkertekbe került állatokkal, nem találtam feldolgozott irodalmat. Pedig szerintem érdemes ennek is utána gondolni. Az így kialakult helyzet is az Egyezmény létrejöttének következménye, ahhoz szervesen tartozik, és mint kiderült nagy feladatot hárít a befogadó állatkertekre, vadasparkokra, az ott dolgozó személyzetre, állatorvosokra, továbbá potenciális veszélyt jelent az ott élő állatokra. A lefoglalt állatok szemszögéből nézve pedig egyenesen zsákutcát jelent az Egyezmény jelenlegi szabályozása, különösen Magyarországon, a hazai jogszabályok miatt is. A szakdolgozatom célja, hogy bemutassam a megfelelő CITES papírok hiánya miatt lefoglalt, csempészett állatok további sorsát, elhelyezésüknek gyakorlati problémáit. Ez nem is volt olyan egyszerű, hiszen ma Magyarországon nincs egy olyan központ, ahol ezeknek az állatoknak az elhelyezését irányítanák, valamint a folyamatban lévő ügyek sincsenek egy kézben, átláthatóan és nyomon követhetően dokumentálva.

2. A WASHINGTONI EGYEZMÉNY

2.1. A Washingtoni Egyezmény létrejötte

„A környezetünkben élő állatok és növények különböző célokra történő felhasználása évezredekre nyúlik vissza; gyakorlatilag egyidős az emberiség történelmével. Kezdetben ez a használat elsősorban táplálkozási célokat szolgált, majd később – ahogy az ember egyre több tudásra, tapasztalatra tett szert – fokozatosan kiterjedt egyéb területekre is. Egyes fajokat a gyógyászatban használtak fel vagy öltözéket készítettek belőlük, mások méreganyagát nyílveszők hegyére kenték, ismét másokat munkavégzésre használtak. Mindezek mellett az ember teljes összhangban tudott élni az őt körülvevő világgal mindaddig, amíg nem kezdte azt saját luxusigényeinek kielégítésére használni” (KÖRÖSI, 2003a).

A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó Washingtoni Egyezményt, vagy angol nevén CITES-t (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) 1973. március 3-án hozta létre 21 ország. Létrejötte annak a felismerésnek köszönhető, hogy egyes állat- és növényfajokat az egyre növekvő nemzetközi kereskedelem a kipusztulás szélére juttatott. Az egyezmény elődjének az 1940-ben létrehozott Nyugati Félgömb Egyezmény (Convention on Nature Protection and Wildlife Preservation in Western Hemisphere) tekinthető, mely az első olyan nemzetközi megállapodás volt, ami a tagállamai részére szigorú kereskedelmi szabályozást írt elő a listáin szereplő védett fajok esetében. Ennek a megállapodásnak a fajlistái azonban nem egyértelműek és nincs egy központi, működtető szervezete sem, így gyakorlatilag semmi hatással nem volt a kereskedelemre. Ezzel szemben a Washingtoni Egyezmény már egy szigorúan szabályozott és nemzetközileg ellenőrzött engedélyezési rendszerrel működik. Az egyezményt a genfi székhelyű Nemzetközi Titkárság működteti, és 2 évente megrendezésre kerül a Részes Felek Konferenciája, melyen a tagok a listán szereplő fajokról döntenek. A fajok törlését illetve új faj felvételét a listára egy alapos tudományos felmérés előzi meg és indokolja, mely során figyelembe veszik az adott fajjal történő kereskedelem mértékét, a faj biológiai tulajdonságait és az ökológiai igényeit (RODICS, 1995a).

Az állatkereskedelmet elsősorban a hobbiállattartás és az állatkertek igényei éltetik, másrészt az állatok szép szőrméje, bőre, jól faragható agyara, vagy éppen - pl.: a pézsmaszarvasfélék (*Moschidae*, G.) – erős illatú ivarmirigye az, ami miatt egyes élőlénycsoportok a kihalás szélére kerültek a túlzott mértékű kereskedelem miatt. Sok állat a kínai orvoslás ősi hitrendszerének áldozata, mely szerint pl. az orrszarvúfélék

(*Rhinocerotidae, G.*) szarvának, vagy a tigris (*Panthera tigris, L.*) csontjának vélt vagy valós gyógyító, erősítő, potencianövelő hatása van (RODICS, 1995b).

A világkereskedelem méretéről pontos adatok nincsenek, mivel a CITES csak a fajlistáin szereplő, legálisan, engedéllyel rendelkező egyedeket jegyzi és ellenőrzi, ami durva becslések szerint is csak tört része a kereskedelem valós méretének. Az a tény viszont sokat elárul, hogy az állatkereskedelem a fegyver- és kábítószer-kereskedelem után a legjövedelmezőbb üzletág (RODICS, 1995a).

Például egy 2000-ben végzett felmérés adatai alapján az EU importálja többek között a kaviár több mint 50%-át, a világon kereskedelmi forgalomba kerülő varánuszborók 72%-át, az élő papagájok több mint 75%-át és az afrikai pintyfélék 89%-át (MAGYAR, 2006).

A 2003 év becslései szerint az élő állat- és növénykereskedelem több mint évi 350 millió példányt érint, amiből a világpiacon az éves bevétel 159 milliárd USA dollár körül mozog. A legális forgalom ennek csak a töredéke. Emellett említésre méltó tény az is, hogy az orvvadászat és a csempészet szoros kapcsolatban áll a kábítószer-kereskedelemmel. Azonosak a származási és a felvevő piac országai, valamint megegyeznek a csempészési módszerek és a szállító csatornák, melyeken keresztül folyik mind az állat- és növény-, illetve a kábítószer-csempészet. A szankciók esetében az eltérés viszont hatalmas, holott az illegális élőállat-kereskedelemből befolyó haszon megközelíti a kábítószer-üzletág jövedelmezőségét. Az sem ritka, hogy a dél-amerikai drogbárók veszélyeztetett állatfajok kereskedelmi célú tenyészetek üzemeltetése során mossák tisztára fekete jövedelmeiket (KŐRÖSI, 2003a).

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy e termékek áramlása többnyire egyirányú, a fejlődő, szegény országokból indulnak a gazdag nyugati, illetve északi felvevőpiacokra. Minthogy az exportáló országok természeti kincsekben bővelkednek, ámde ezek megvédéséhez nincs elég erős és szervezett természetvédelmük, sok esetben még a törvényi és ellenőrzési háttér is hiányzik, ezért egyetlen megoldásként a nemzetközi összefogás kínálkozott az orvvadászat és a csempészet megakadályozására. Ez egész pontosan az illegálisan begyűjtött élőlények felvevő piacokra való eljuttatásának meggátlását jelenti. Így elsősorban Japánnak, az Amerikai Egyesült Államoknak és Nyugat-Európa országainak kellene ellenőrizniük a határaikat és a belső piacukat (RODICS, 1998).

Itt említenék meg egy tanulságos esetet: 1968-ban az ausztrál kormány megtiltotta az összes vadon befogott állat exportját, ennek hatására tíz év elteltével, Európában és Amerikában megoldották gyakorlatilag az összes kereskedelemben érintett ausztrál eredetű madárfaj tenyésztését. Ez is azt mutatja, hogy ha rákényszerítik a piacot arra, hogy ne a vadonból fedezze a kereslet igényeit, akkor a tenyészetekhez fog fordulni. De amíg olcsóbb és

egyszerűbb vadon befogott állatokkal kereskedni, addig nem is fognak bajlódni a tenyésztéssel (RODICS, 2002).

A Washingtoni Egyezményhez csatlakozó kormányok saját országuk területén vállalják az import és az export, valamint az átmenő forgalom korlátozását, vagy tilalmát. Az egyezmény hatálya alá tartoznak a fajok élő példányai, és azok részei, származékai is, mint például a csont, a toll, a preparátum, a gyógyszer, az ékszer, a textília, a különféle dísz tárgyak, stb. (RAKONCZAY, 1988).

A Stockholmban 1972-ben az emberi környezetért megtartott ENSZ konferencia felhívta a figyelmet a világban zajló folyamatok veszélyeire és megalapozta napjaink környezetvédelmét, annak főbb irányelveit és feladatait. Ez a megállapodás a klasszikus természetvédelemre alapozta működését, vagyis a veszélyeztetett fajokra koncentrált, ahogyan azt az úgynevezett első generációs természetvédelmi egyezmények teszik. A CITES is ezen egyezmények közé tartozik, és az 1972-es ENSZ konferencia útmutatásai érvényesülnek benne. Ez a szemlélet napjainkra részben megváltozott, a cél már az, hogy a döntéshozatalba épüljön be az ökoszisztéma-szintű megközelítési mód, a biodiverzitás egységének és interakcióinak figyelembevételével. A CITES, fejlődése során, ezt az úgynevezett második generációs egyezményekre jellemző, átalakított szemléletmódot sikeresen beépítette a védelmi politikájába, így elismerten a leghatékonyabb nemzetközi megállapodássá vált (RODICS, 2003).

2.2. Magyarország szerepe a Washingtoni Egyezményben

Magyarország a volt szocialista országok közül elsőként csatlakozott a Washingtoni Egyezményhez, 1985-ben, majd 1986-ban előírásai törvényerőre léptek. Hazánk szerepe három részre osztható: a földrajzi helyzetünkből adódó átmenő forgalomra, saját felvevő piacunkra és a Magyarország határain belül élő védett állatok és növények kereskedelmére. A tranzit forgalom ellenőrzése kapcsán fontos tényező, hogy a végrehajtási rendeletünk alapján jogunk van a megfelelő CITES-engedélyek nélküli, csempészett szállítmányok lefoglalására, ezzel megszakítva, vagy legalábbis nagymértékben nehezítve a kereskedelem folytonosságát (RODICS, 1995c).

A hazánkban zajló tranzitforgalom ellenőrzésének sikerességéhez nélkülözhetetlen a határrendszerekkel, valamint a vám- és pénzügyőrökkel és a hatósági állatorvosokkal való szoros együttműködés. Ennek érdekében 2006-ban sor került a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium CITES-igazgatási hatósága által indított nagyszabású oktatási programra, a vám- és pénzügyőrség, a határőrség, valamint az állat- és növény-egészségügyi zárszolgálatok

szakembereinek részére. A képzés keretében az érintett szervek munkatársait felkészítették a CITES, a vonatkozó EU jogrendeletek, valamint a hazai természetvédelmi jogszabályok végrehajtásából adódó feladatok ellátására és a jogellenes állat- és növénykereskedelem elleni hatékony küzdelemre (KŐRÖSI, 2006a).

A magyarországi állatkereskedelem méreteiről szóló adatok jól szemléltetik a hazánkon átmenő forgalom nagyságát. Így például az 1986 és 2005 év között az engedéllyel rendelkező exportált egyedek száma: 2274, míg az importált egyedeké: 5746 volt (CIHIKA, 2008). A magyarországi határátkelőhelyeken lefoglalt, illegális kereskedelem nagyságáról jó képet ad a természetkárosítások száma, amely 2000. és 2009. között összesen 703 volt (KAPLONYI, 2010).

A saját felvevő piaci (a díszállattartók, -kereskedők, -tenyésztők, a bőr és szőrmefeldolgozó ipar, stb.) szerepünk kialakulása a határok megnyitásának, a vállalkozások „istenítésének”, a kereskedelmi és utazási lehetőségek szinte korlátlanul válásának és egy gazdagabb, luxus igényeket támasztó réteg kialakulásának köszönhető. A legdivatosabb papagájok mellett a hüllők és kétéltűek is egyre keresettebbek az egzotikus állatok piacán. A veszélyeztetett fajok megóvása érdekében a legfontosabb a megfelelő nyilvánosság, minél szélesebb körű tájékoztatás, felvilágosító munka. Ennek érdekében a hazai CITES hatóságok az évek során a média segítségével túl például tájékoztatókat helyeztek el a határállomásokon, repülőtereken, valamint az iskolákban, a művelődési házakban pedig előadásokkal népszerűsítették ezt a kényszerű megszorításokkal működő nemzetközi megállapodást. A szemléletformálás nagyon fontos, hiszen a legtöbb hobbiállattartó természetszerető és talán csak a tájékozatlansága miatt nem tudja, hogy kedvtelése milyen katasztrofális következményekkel járhat (RODICS, 1998).

A tranzitforgalom és a saját felvevő piacunk mellett Magyarország feladatai közé tartozik még a határainkon belül élő védett állatok és növények kereskedelmének ellenőrzése is. Az elmúlt években jó néhány védett állat- és növényfaj gyűjtése is egyre nagyobb méreteket öltött, ami a fennmaradásukat veszélybe sodorta. Ilyen például a kerecsensólyom (*Falco cherrug*, L.), a rákosi vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*, M.), orchideáink, illetve az erdei ciklámen (*Cyclamen purpurascens*, M.) (RODICS, 1998).

A hazai fajok kereskedelme kapcsán érdemes megemlíteni például az éti csiga (*Helix pomatia*, L.) kereskedelmének ugrásszerű növekedését. A 80-as évek végéig évi 3000 tonnát exportáltak, majd – a megszorított cégeknek köszönhetően - hirtelen felugrott évi 10-15 ezer tonnára. Ez a mennyiség már indokoltá tette a kereskedelmének szabályozását, a kipusztulásának elkerülése érdekében (RODICS, 2002).

Említésre méltó még Magyarország nemzetközi szerepe is, melynek legnagyobb eredményét 1989-ben a Részes Felek Konferenciáján értük el, mikor is az afrikai elefántot (*Loxodonta africana*, B.) javaslatunkra felvették az első függelékebe, ami végül az elefántcsont kereskedelmének világméretű tilalmára vezetett. Ez azért is tekinthető fontos lépésnek, mert az elefánt ügyében érintett országok az ellenérdekelte kereskedők miatt nem tudtak kormány szinten érvényt szerezni a természetvédelmi szempontból indokolt döntésnek (RODICS, 1998).

2.3. Az Egyezmény főbb előírásai

A Washingtoni Egyezményt 1973. március 3-án az ENSZ Környezeti Programja keretében fogadták el, majd 1975-ben lépett hatályba. Az Egyezmény szövegét az évek során kétszer, a függelékeket többször is módosították. A csatlakozó országok ratifikáló okiratát a Svájci Államszövetség Kormányánál helyezik letétbe, ami az ezt követő 90. napon lép hatályba (SZÉLL, 2007). Jelenleg 175 ország a tagja (CITES, 2012a).

A CITES a kereskedelem által pusztított fajokat veszélyeztetettségük mértéke alapján sorolja függelékebe, melyeken összesen jelenleg több mint 35 000 faj szerepel. A listák változtatására a 2 évente megrendezett Részes Felek Konferenciáin kerülhet sor, a tagországok többségi szavazata alapján. Egy faj felvételének vagy törlésének tárgyalása csak előzetesen, kellő tudományos alapossággal előkészített javaslat alapján történik, melyben pontos állományfelmérésnek és kereskedelmi adatoknak kell alátámasztani a veszélyeztetettség mértékét. Ezek alapján megállapított három függelék jellemzői a következők:

- I. függelék: a kereskedelem által súlyosan veszélyeztetett, illetve az emiatt már a kikapcsolás szélére került fajokat tartalmazza. Ezekkel kapcsolatos mindennemű kereskedelmi tevékenység tiltott, így a befogásuk, az élőhelyről való elszállításuk, az élő egyedeknek, azok bármilyen származékának, vagy belőlük készült termékeknek, illetve a preparátumnak az értékesítése is. Az I. függelék listáin szereplő fajoknak csak ellenőrzött és nemzetközileg nyilvántartott tenyészetek második generációs (F2) példányaival lehet kereskedni, a megfelelő beviteli és kiviteli CITES engedéllyel együtt.
- II. függelék: azok a fajok kerülnek erre a listára, melyeket a kereskedelem szintén veszélyeztet, de az állományuk még nincs válságos helyzetben. Az élőhelyükön történő befogást, nemzetközileg egységes előírások alapján, az adott ország természetvédelmi hatósága engedélyezheti, olyan meghatározott éves egyedszámmal, ami egy független

tudományos testület vizsgálata szerint nem veszélyezteti az adott terület állományának fennmaradását. Az országból való kivitelhez CITES exportengedély szükséges.

- III. függelék: az ide tartozó fajok állományai csak egy-egy országban veszélyeztetettek, de az adott ország természetvédelmi hatósága nem elég erős ahhoz, hogy az állományt megvédje a nemzetközi kereskedelem káros hatásaitól. Ezek a fajok a kereskedelemben csak az érintett ország előzetes engedélye alapján kerülhetnek (RODICS, 1995b).

A Washingtoni Egyezmény rendelkezéseivel szemben általános fenntartást nem, de különös fenntartást bármely Részes Félnek jogában áll előterjeszteni a 338/97. (1996.XII.9.) EK Tanácsi rendelet alapján. Ez kérvényezhető az I., a II. és a III. Függelékben levő bármely fajra, vagy a III. Függelék akármelyik fajának közelebbről megjelölt bármely részére vagy származékára. Ekkor az Egyezmény az adott országot úgy kezeli az ilyen fenntartásban pontosan megjelölt faj, részek vagy származékok kereskedelme vonatkozásában, mintha az nem lenne tagja a CITES-nek, a Részes Fél előterjesztésének visszavonásáig (METZGER, 2010).

A Washingtoni Egyezmény valamely függelékében szereplő fajok mindegyikének kereskedelméhez úgynevezett CITES-engedélyek szükségesek. Ezeket az engedélyeket minden tagországban az erre kötelezően kijelölt egy vagy több illetékes Igazgatási Hatóság állítja ki. Az engedélyek kiadásának feltételeit rendszeres állományfelmérés ellenőrzi, melyet egy független szakértői csoport, a hatóság és tanácsadói jogkörrel rendelkező ún. Tudományos Testület végez. Ez utóbbi tagjai különböző állat- és növénycsoportokhoz értő szakemberek, akiket az illetékes miniszter kér fel a hazai fajok állományának, védelmi kérdéseinek ismeretében a hatósági döntések előkészítésére, illetve fajok meghatározására. Minden tagországnak éves jelentésben el kell küldeni a kiállított CITES engedélyeket, valamint a nyilvántartott tenyészetek adatait a Nemzetközi Titkárságnak, ahol az adatokat számítógépen összesítik, majd megküldik a tagországoknak a velük kapcsolatos állatkereskedelem összes adatát. Ha valamelyik tagország megsérti az Egyezmény bármely előírását, az ellen nemzetközi kereskedelmi embargót rendelhet el a Nemzetközi Titkárság, mint ahogyan azt megtette például Olaszország esetében, mikor négy ugandai csimpánzt engedtek ki hamis papírokkal az országból. Az elrendelt állat- és növénykereskedelmi tilalom miatt megbénult az élőállat- és növénypiac, leállt a bőripar és sok más külföldi piactól függő ágazat is. Ezt követően az olasz kormány fél év alatt kiépítette a határain a megfelelő ellenőrzési rendszert, valamint pótolta a hatékony működéshez szükséges egyéb hiányosságait is (RODICS, 1995b).

Egy adott faj kereskedelemben hozatalához a következő CITES-engedélyek szükségesek:

- Export során: exportengedély (exportáló állam Igazgatási Hatóságától) I-II-III. függelékes faj esetén, mely akkor adható ki, ha az exportáló állam Tudományos Testülete állást foglalt, hogy az export nem káros az ország élővilágára (III: függelékes fajnál ez nem szükséges) és az Igazgatási Hatósága meggyőződött arról, hogy a példány beszerzése jogszabálysértés nélkül történt meg. I. függelékes faj esetén e mellé még előzetes importengedély is kell (importáló állam Igazgatási Hatóságától);
- Import során: exportengedély vagy re-export bizonyítvány (exportáló állam Igazgatási Hatóságától) mindhárom függelékes fajhoz, vagy a III. függelékeseknél származási bizonyítvány is elegendő, ha az adott államban a fajt nem vették fel a III. függelékesbe. Ezen felül az I. függelékes fajokhoz elengedhetetlen az előzetes importengedély is, amit akkor állíthatnak ki a CITES hatóságok, ha az importáló állam Tudományos Testülete megállapította, hogy az import nem hátrányos az ország élővilágára és élő példány esetében a címzett rendelkezik az elhelyezéshez és gondozáshoz szükséges feltételekkel, valamint az Igazgatási Hatóság megbizonyosodott arról, hogy a példányt nem elsődlegesen kereskedelmi célokra fogják felhasználni;
- Re-export során: a III. függelékes fajokhoz a re-exportáló állam Igazgatási Hatósága által kiadott bizonyítvány elég. Az I és II. függelékes fajokhoz re-export bizonyítvány (re-exportáló állam Igazgatási Hatóságától) szükséges, melyet azután bocsáthatnak ki, hogy a re-exportáló állam Igazgatási Hatósága meggyőződött arról, hogy a korábbi import az Egyezménynek megfelelő volt, és élő példány esetében a lehető legkisebbre csökkentik a sérülés, az egészségkárosodás vagy a kegyetlen bánásmód veszélyét. Ezek mellett még az I. függelékes faj esetén ekkor is kell előzetes importengedély is.
- Tengerről történő behozatalhoz: a beviteli állam Igazgatási Hatóságától előzetes bizonylat szükséges I. és II. függelékes fajokhoz. Ennek kiadását a beviteli állam Tudományos Testülete nyilatkozatának kell megelőznie arról, hogy I. függelékes faj esetén a bevétel nem káros, élő példány esetében a címzett rendelkezik az elhelyezéshez és gondozáshoz szükséges feltételekkel, és a példányt nem elsődlegesen kereskedelmi célokra fogják felhasználni. II. függelékes fajnál pedig arról, hogy a bevétel nem káros az érintett faj fennmaradására, és minden élő példányt úgy kezelnek majd, hogy a lehető legkisebbre csökkentik a sérülés, az egészségkárosodás vagy a kegyetlen bánásmód veszélyét (METZGER, 2009).

A fenti rendelkezések alól mentesülnek:

- a vámhatóság ellenőrzése alatt álló tranzitszállítmányok,

- az egyezmény rendelkezései előtt beszerzett példányok (ez utóbbiról az Igazgatási Hatóság bizonyítványt állít ki),
- a személyi vagy háztartáshoz tartozó ingóságok, kivéve, ha az I. függelékes fajoknál a beszerzés nem a szokásos lakhely szerinti országban történt, de oda történik a bevitel; a II. függelékes fajoknál, ha a beszerzés nem a szokásos lakhely szerinti országban történt és olyan államban, ahol a természeti környezetből való kivétel történt, de a lakhely szerinti államba történik a bevitel, a természeti környezetből való kivétel állama megköveteli az exportengedély előzetes megadását,
- Igazgatási Hatóság által kiadott bizonyítvánnyal rendelkező I. függelék fogságban nevelt vagy szaporított példányai, melyek II. függelékesnek tekintendők,
- a bejegyzett intézmények közötti tudományos kölcsönzés, ajándékozás, csere,
- bizonyos feltételek megléte esetén az Igazgatási Hatóság lemondhat az engedélyezési dokumentumok előírásáról: utazó állatkert, vándorcirkusz, állatgyűjtemény, növénykiállítás vagy más vándorkiállítás egyébiránt az egyezmény hatálya alá tartozó részei esetében (MAGYAR, 2006).

Az Egyezmény kötelez minden Részes Felet úgynevezett mentőközpont(ok) biztosítására, amely intézmény(eke)t az Igazgatási Hatóság jelöl ki. Ezek a kijelölt helyek (általában állatkertek) biztosítják a megfelelő papírok hiánya miatt lefoglalt élő állatok átmeneti elhelyezését, állategészségügyi ellátását és megfigyelését is. A csempészett állatok elhelyezésében az elsődleges cél az eredeti élőhelyükre történő repatriációjuk lenne, viszont erre alig kerül sor, mivel sok esetben nem ismert a befogás pontos helye, és ezen felül az állatok rossz egészségi állapota sem teszi lehetővé a visszahelyezésüket. Ha erre mégis lehetőség nyílik, akkor az exportáló országnak kell engedélyeznie és biztosítania az állatok szabadon engedését. Erre csak elenyésző esetben kerül sor és általában a mentőközpontokban, vagy állatkertekben, vadasparkokban kerülnek végleges elhelyezésre az állatok, a megfelelő karantén idő letelte után (RODICS, 2003).

Ezen kötelezettségeken túl minden Részes Félről elvárás a közvélemény tájékoztatása az Egyezmény jelentőségéről és végrehajtásáról, valamint jogosultságot is ad a Feleknek a végrehajtás érdekében saját jogszabályok alkotására, melyek szigorúbbak is lehetnek az Egyezmény előírásainál (RODICS, 2005, KŐRÖSI, 2005b).

2.4. Az Egyezmény végrehajtása Magyarországon 1985-től napjainkig

2.4.1. A magyarországi kezdetek

Hazánk 1985-ben csatlakozott a Washingtoni Egyezményhez, és előírásait a 1986. évi 15. számú törvényerejű rendelettel hirdette ki. A fent ismertetett nemzetközileg kötelező feladatokon kívül, az 1986. évi 15. számú rendelethez tartozó, 4/1990. (XII.7.) KTM végrehajtási rendelet a következőket írja elő:

- hazánkban az összes ragadozó madár I. függelékesként kezelendő, tehát behozatalához előzetes importengedély szükséges,
- az országba elefántcsont nem hozható be (kivéve, ha az bizonyíthatóan az Egyezmény létrejötte előtti, 1946 előtti),
- bejelentési kötelezettséget ír elő az összes I. függelékben szereplő faj hazánkban élő példányára, illetve a II. függelékes fajok tenyészetekre,
- kivétellistát közöl, melyen szereplő II. függelékes fajok és tenyészetek a bejelentés alól mentességet kapnak, de ki- és behozatalukhoz a CITES–engedély szükséges,
- a tranzitszállítmányok lefoglalására és elkobzására is feljogosítja a hatóságokat, amennyiben nincsenek meg a szükséges legális engedélyek (RODICS, 1995b).

A Magyar Állatkertek Szövetsége (MÁSZ) és a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága 2002-ben kötött egy olyan megállapodást, amely szerint a hatósági tevékenység során lefoglalt állatokat és az emberi fogyasztásra nem alkalmas, de az állatok takarmányozására használható élelmiszereket - az eljárás menetétől függő további intézkedésig - szükség esetén a MÁSZ tagságához tartozó állatkertekben helyezik el. A együttműködés biztosítja továbbá az állatkerti élőállat-szállítmányok soron kívüli vámkezelését is (MULTIMANIA, 2007).

A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), és a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) 2004-ben tartott közös konferenciáján Gósi Gábor felhívta a figyelmet az állatkerti állatok karanténosásával kapcsolatos problémára, miszerint a mentett, a kobzott, ezen belül kiváltképp a csempészett állatok fokozott állat- és közegészségügyi veszélyt jelentenek, mivel származási helyük és állategészségügyi előéletük ismeretlen (GÓSI, 2004).

Magyarországon a csempészett állatokkal kapcsolatos feladatok igen jelentős része a Szegei Vadasparkra hárul. Ez érthető is, hiszen nem csak hogy két nemzeti park (Körös-Maros, Kiskunsági NP) határán terül el, de egyben még az Európai Unió határán is, illetve az állatcsempészek tranzitútvonalaiba is beleesik. Ezen kívül az is közrejátszik, hogy a régióban nincs más olyan intézmény, amely fogadni és tartani tudná a mentett és lefoglalt állatokat. A

befogadó kapacitás növelésére és az állategészségügyi feltételek biztosítása érdekében a Vadaspark egy Természetvédelmi Mentőközpont és Karanténházat épített a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával (VEPRIK, 2011).

A közvélemény Egyezményről való rendszeres tájékoztatása érdekében a 2000-es évek elején nagyszabású kampány került megrendezésre. A főbb szervezők a KvVM, a WWF Magyarország és a REX Alapítvány voltak. Az utazási szezonban megtartott kampány célja az egzotikus országokba utazó turisták tájékoztatása volt, a rájuk vonatkozó előírásokról (RODICS, 2005, KÖRÖSI, 2005b).

2.4.2. Eltérések az Európai Unióban

Az Európai Unió 1982-ben csatlakozott a CITES-hez, melynek előírásait a 338/97. (1996.XII.9.) EK Tanácsi rendelete szabályozza, ami a CITES alapelőírásaihoz képest részletesebb és több ponton szigorúbb szabályozást valósít meg. Magyarország 2004. május elsejei uniós csatlakozásával módosultak a Washingtoni Egyezményre vonatkozó jogszabályok is. A csatlakozás idején hatályba lépő jogszabály maradéktalan végrehajtása érdekében hazánk az 1990-ben kihirdetett végrehajtási rendelet joganyagát már 2002-ben egy új végrehajtási rendelet (271/2002. (XII.20.) Korm. rend.) kiadásával közelítette az EU-joganyagához (KÖRÖSI, 2003a).

Az Európai Unió vonatkozó rendelete a Washingtoni Egyezményhez képest a vadon élő állatok és növények sokkal szélesebb fajkörére terjeszti ki előírásait. Teszi mindezt azért, hogy ezzel a szabályozási rendszerrel egyszerre oldja meg a kereskedelemmel összefüggő összes problémát. Így például az invazív, továbbá az esetleges humán és közegészségügyi problémákat okozó más fajokat is felvett a CITES engedély köteles fajok listájára, ezzel megakadályozva bekerülésüket az Európai Közösségbe (RODICS, 2003).

Az EK 338/97. rendelete a szabályozás egyéb területein is eltér a Washingtoni Egyezménytől. Például a CITES által minden tagállam számára kötelezően előírt Tudományos Testületek képviselőiből az EU rendelete egy Tudományos Felülvizsgálati Csoportot hozott létre, ami a rendelet alkalmazásával összefüggő tudományos kérdéseket vizsgálja. Elnökét az Európai Unió Bizottsága delegálja (SZÉLL, 2007).

A Tanács rendeletében a bejelentési kötelezettség is különbözik az Egyezményétől. E szerint az „A” melléklet minden példányát, a „B” melléklet emlős-, madár- és szárazföldi teknős fajok példányait – minden egyes egyedét, nem csak a tenyészetet – kell bejelenteni. A Washingtoni Egyezmény II. függelékével szemben viszont a „B” melléklet gerinctelen állatfajait, kétélűit és hullóit (kivéve a szárazföldi teknősöket), valamint számos madárfajt

nem kell bejelenteni. További eltérés még az is, hogy az EK rendelete kötelezővé tette a bejelentés-köteles példányok egyedi jelölését. Ezt az emlősöknél és a hüllőknél mikrochipel, a madaraknál zárt gyűrűvel – egyedi esetben mikrochipel – kell a tulajdonosnak biztosítania (KŐRÖSI, 2003a).

Magyarországon a mikrochip beültetését csak állatorvos végezheti el. Kizárólag ISO szabványnak megfelelő chip használható, amennyiben a régebbi Trovan szabványú mikrochip van az állatban, akkor is kell egy új, ISO szabványút behelyezni. Az azonosító elhelyezésének tényét – akár első beültetés, vagy pótlás – az állatorvosnak minden esetben jeleznie kell az állat CITES papírján, illetve magán-állatorvosi bélyegzővel és aláírással is el kell azt látnia. Ezen felül célszerű a beültetésről még egy igazolást, vagy kórlapot is adni a tulajdonosnak, megindokolva azon az új mikrochip beültetésének okát (hiány, nem olvasható, stb.).

A chip beültetésének helyét és módszerét külön jogszabály nem tárgyalja, így a gyakorlatban már kialakult, ideálisnak tekinthető helyek és módszerek, továbbá a Kisállatgyógyász Állatorvosok Világszervezete (WSAVA) és az Angol Állatorvos Zoológiai Társaság (BVZS) által kiadott irányelvek a mérvadóak. E szerint a 17 cm testhosszúságnál kisebb emlősök esetében a lapockák közötti tájékra, míg 17 centiméternél nagyobbaknál a bal fültő, vagy a nyak bal oldalának középtájékára, mindkét esetben bőr alá ajánlott helyezni. Főemlősöknél a két lapocka közötti területre subcutan, vagy a kézhát bőre alá, ez utóbbi azért praktikus, mert az állat megtanítható, hogy a rácson kiadja a kezét, ezzel könnyítve az azonosítás folyamatát. Hüllőknél és madaraknál a kevésbé rugalmas bőrük miatt könnyebben kieshet a szűrési csatornán át a chip, ennek elkerülésére ajánlott a chipet a bőrön keresztül 90 fokkal elforgatni, és a szúrás helyét szövetragasztóval lezárni. A 10 cm-nél kisebb páncélhosszúságú teknősök esetén engedélyezett a plastronról készült fotóval történő azonosítás is, melyet 6 havonta meg kell újítani a területileg illetékes felügyelőségen. A 10 cm-nél nagyobb teknősök esetén a chipet a bal comb tájékának lazább bőre alá javasolt elhelyezni, illetve az óriás teknősöknél a tarsalis tájék bőre alá is elhelyezhető. Gyíkoknál a jelölés szintén a bal comb bőre alá, vagy 12 cm-nél kisebb testhosszúságú állatnál a törzs bal oldalának bőre alá tehető, esetleg a testüregbe is behelyezhető. Krokodiloknál a tarkótájék subcutan, kígyók esetén az orrtól számítva a fej hosszának kétszeresének megfelelő távolságra, bal oldalra, subcutan ajánlott a mikrochipet elhelyezni.

A madarakat zárt, egyedileg sorszámozott lábgyűrűvel kell azonosítani, melyet a tenyésztőnek kell felhelyezni az állat néhány napos korában, amíg felhúzható a lábra a gyűrű. Amennyiben ezt elmulasztja a tenyésztő, vagy később, állatorvosi beavatkozás szükségessé teszi a gyűrű eltávolítását, továbbá, ha a madár anatómiai, élettani vagy etológiai okokra

visszavezethetően nem jelölhető meg zárt gyűrűvel, csak és kizárólag ezekben az esetekben engedélyezett a mikrochip használata. A beültetés javasolt helye a bal oldali mellizom bőre alá – hazánkban a mellizom fölötti területre történő behelyezés is elterjedt. Kivételt képeznek a futómadarak, a pingvinek és a keselyűk, melyeknél a nyak bőre alá, bal oldalra javasolt a chip elhelyezése. Egyes esetekben a két szárny közötti háti rész bőre alá történik a beültetés. Nem olvasható régi chip miatt új mikrochip beültetését az ajánlott helyekkel (régii chippel) ellentétes oldalra, vagy más beültetési helyre kell elhelyezni (LIPTOVSKY, 2009).

Az Európai Unió rendeletében a CITES-hez képest a fajok besorolása is eltérő módon és más szempontok alapján történik. A Washingtoni Egyezményrel ellentétben az EU rendeletében a fajokat mellékletekbe foglalja, melyek jellemzői a következők:

- „A” melléklet tartalmazza a CITES I. függelékes fajait, melyekre nem jelentettek be a tagállamok fenntartást, illetve még azokat is, amelyek kipusztulással fenyegetettek, vagy ritka előfordulásúak és a kereskedelem a fennmaradásukat fenyegeti.
- „B” mellékletben a Washingtoni Egyezmény II. függelékében felsorolt fajok közül azok szerepelnek, amelyek az „A” mellékletben nincsenek, és amelyekre a tagállamok nem jelentettek be fenntartást, továbbá az I. függelékben felsorolt azon fajok, amelyekre fenntartást jelentettek be. Ezen felül bekerült minden más olyan faj is, ami a CITES I.-II.-ben nincs, de a nemzetközi kereskedelemnek nem megfelelő mértékben tárgya, vagy olyan mértékben hasonlít az „A” vagy a „B” mellékletekben szereplő egyéb fajokhoz hogy a kereskedelem hatékony ellenőrzésének biztosítása szempontjából lényeges a felvétele. Ebben a mellékletben szerepelnek azok a fajok is, amelyekkel kapcsolatban megállapították, hogy élő példányainak a Közösség természetes környezetébe történő bevitele ökológiai fenyegetést jelentene az EU őshonos vadon élő állat- és növényfajai számára.
- „C” melléklet: az Egyezmény III. függelékének fajai, melyekre nem jelentettek be fenntartást.
- „D” melléklet: azon fajok, melyek III. függelékesek, de fenntartást jelentettek be rájuk, továbbá az importja a Közösségbe olyan mértékű, hogy a kereskedelmét figyelemmel kell kísérni (METZGER, 2010).

AZ EK 338/97. rendelete tiltja az „A” mellékletben szereplő fajok mindenfajta kereskedelmét, ez alól bizonyos esetekben kérelemre felmentés adható egyedi elbírálás alapján. Ilyenkor a Tanács rendeletének 10. cikke alapján a példányhoz EU-bizonylat kiállítása szükséges, melyet csak egyedileg megjelölt példányhoz lehet kiadni úgy, hogy egyidejűleg be kell vonni a korábban kiállított származási igazolást (kék dokumentum), illetve

a tenyésztői bizonylatot (zöld dokumentum). Ez az EU-bizonylat egységesen sárga színű formanyomtatvány az összes tagállamban. Általános mentesség vonatkozik néhány könnyen tenyészthető madárfaj fogságban szaporított és zártgyűrűvel megjelölt egyedeire, melyek kereskedelmi forgalomba hozatalához nem szükséges hatósági engedély. A többi mellékletben szereplő fajok mozgása az EU-n belül nincs hatósági engedélyhez kötve, csak a jogszerű behozatalt, az Unióban történt szaporítást, vagy a legális eredetet igazoló dokumentum szükséges. Ilyen dokumentum például a hazai származási igazolás, tenyésztői bizonylat, állatorvosi engedély, számla, stb., vagy harmadik országból behozott állat esetén az eredeti exportengedély számát és kiállítás dátumát igazoló dokumentum (KŐRÖSI, 2005b).

2.4.3. Változások hazánkban az uniós csatlakozást követően

Magyarország csatlakozásakor az átállással járó változások nem okoztak problémát, hiszen a 271/2002. (XII. 20.) Kormányrendelet már a leendő uniós szabályozás alapján készült. Ezek az előírások a Közösségen belül érvényesek, az EU-n kívüli, harmadik országgal folytatott kereskedelemre szigorúbb szabályozások vonatkoznak. Ennek oka az Európai Unió alapelveiben keresendő, mely kimondja a tőke és a munkaerő mellette az áru és a szolgáltatások szabad áramlását is. Ezek tükrében érthető az az elmélet, mely szerint mindegy, hogy egy adott tevékenység egy adott tagállamon belül, vagy tagállamok között történik e. Így nem szükséges a tagállamok közötti kereskedelemhez a CITES-export-, import-, reexportengedély, helyettük viszont a különféle EU-bizonylatok megléte nélkülözhetetlen. A harmadik országgal folytatott kereskedelem esetén azonban az előzőekben már részletezett Washingtoni Egyezmény előírásai érvényesek, annyi szigorítással, hogy a Közösségbe való behozatalhoz az importáló EU-tagállam CITES-importengedélye és az unión kívüli exportáló ország CITES-exportengedélye szükséges mind az „A”, „B” és „C” mellékletben szereplő fajok esetében is. Emellett a „C” és „D” mellékletes fajok behozatalakor az illetékes vámhivatalnál előzetesen importbejelentést kell tenni (KŐRÖSI, 2005b).

Az Unió fentebb említett és bemutatott három hatályos rendeletének hazai végrehajtását a 271/2002. (XII. 20.) Kormányrendelet 2004. évi módosítása 283/2004. (X. 20.) Kormányrendelet segíti, amely a CITES és az EU rendeleteihez képest az alábbi, a végrehajtást elősegítő technikai kiegészítéseket tartalmazza:

- a rendelet „A” mellékletének minden fajára, a „B” melléklet emlős-, madár- és szárazföldi teknős fajainak élő példányaira bejelentési kötelezettséget ír elő,
- a bejelentés-köteles fajokat kötelező egyedileg jelölni,

- az a személy, aki környezet- illetve természetvédelemmel kapcsolatban elkövetett bűncselekmény miatt jogerősen elítélt, természetvédelmi szabálysértéssel felelősségre vont, vagy természetvédelmi bírsággal sújtott, ha export, import, vagy re-export engedélyt kérelmez, meghatározott ideig nem kaphatja meg azt,
- aki a rendelet, illetve az EU rendeletek által előírt kötelezettségeinek nem tesz eleget, vagy nem megfelelően tesz eleget, az természetvédelmi bírsággal sújtandó (SZÉLL, 2007).

A 2011-ben hatályos jogszabályok, melyek a CITES-szel kapcsolatos előírásokat és azok végrehajtását szabályozzák, a következők:

- a már említett 338/97/EK Tanácsi rendelete a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről, és ennek a végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 865/2006/EK Bizottsági rendelet,
- az egyes vadon élő állat- és növényfajok példányainak az Unióba történő behozatalának felfüggesztéséről jelenleg a Bizottság 997/2010/EU rendelete van érvényben,
- a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről a 2003. évi XXXII. törvény hatályos, valamint ennek módosított I., II. és III. Függelékét kihirdető 2010. évi CLV. törvény,
- a Kormány 292/2008. (XII.10.) Korm. rendelete a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól hatálya kiterjed a 338/97/EK, a 865/2006/EK, és a 2003. évi XXXII. törvényre (CITES, 2012.b)

További hazai hatályos jogszabályok a természet- és az állatok védelméről:

- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről,
- 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről,
- 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet a veszélyes állatokról és tartásuk engedélyezésének részletes szabályairól,
- 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről,
- 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról,
- 41/2010. (II. 26.) Korm. rendelet a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról (PRÁGER és CZIRÁK, 2010).

2.5. A CITES-szel kapcsolatos hatósági hatáskörök változása Magyarországon

Hazánkban a Washingtoni Egyezmény által kötelezően előírt CITES Igazgatási Hatóság szerepét kezdetben kizárólag a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Természetvédelmi Hivatala töltötte be (RODICS, 1995).

2002 évtől elkezdődött egyes feladatok területi szervekhez való fokozatos letelepítése, így első lépésként a 271/2002. (XII. 20.) Kormányrendelet részleges CITES hatáskört adott az ellenőrzések tekintetében a Nemzeti Park Igazgatóságoknak (NP Igazgatóság). Ezek végrehajtását egy-egy CITES koordinátor végezte minden Nemzeti Parknál. A következő lépést a 283/2004. (X. 20.) Kormányrendelet jelentette, ami további feladatokat adott át a NP Igazgatóságoknak. Ennek értelmében a bejelentés-köteles fajok (338/97/EK) az ország területére történő behozatalát, innen a kivitelét, tartását, szerzését, elidegenítését, elhullását, megsemmisülését, szaporulatát a lakóhely, székhely, vagy tartózkodási hely szerint illetékes NP Igazgatóság tartja nyilván, tehát itt kell bejelenteni a változásokat, egységesen 30 napos határidővel. A rendelet szerint ezen túl az országba behozott élő példányokhoz a származási igazolások és a szaporulat bejelentésénél a tenyésztői bizonylatok kiállítását is az Igazgatóságok végzik. Az EU-bizonylat illetve a CITES-engedélyek kiadásának jogköre továbbra is a központi CITES Igazgatási Hatóságnál maradt. Ezekkel a változásokkal az ügyintézés hatékonyságának növelését célozták meg (PRÁGER, 2004).

A következő évben a hatósági jogköröket újból átszervezték, így 2005. január elsejétől a Nemzeti Park Igazgatóságok CITES-szel kapcsolatos hatósági jogkörét áttették a Környezetvédelmi-, Természetvédelmi- és Vízügyi Felügyelőségekhez (KöTeViFe). Ezzel létrejött egy egységes „zöld hatóság”: területi szinten a KöTeViFe - bejelentés, nyilvántartás, tenyésztői bizonylat, származási igazolás kiállítás feladatkörrel - és központi szinten a Környezetvédelmi- és Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzetközi Természetvédelmi Egyezmények Osztálya - EU-bizonylat és CITES-(re)export, import engedélyek kiállítása feladatkörrel (PRÁGER, 2005).

A 2011-ben történt hivatali átszervezésnek eredményeként a CITES Igazgatási Hatóság központi szinten a Vidékfejlesztési Minisztérium Biodiverzitás és Génmegőrzési Osztálya lett, a területi szinten maradt a KöTeViFe, illetve a hatósági jogkörök sem változtak. (CZIRÁK, 2012.)

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A szakdolgozatom a CITES gyakorlati megvalósulásáról szól, melyet gyakorlati szakemberekkel folytatott mélyinterjúk segítségével tudtam megismerni, a szakirodalom és a jogi háttér áttanulmányozása után. Ebben volt segítségemre a Fővárosi Állat- és Növénykertben dolgozó természetvédelmi koordinátor, Szelényi Gábor, valamint a Vidékfejlesztési Minisztérium Biodiverzitás- és Génmegőrzési Osztályon CITES-es ügyekkel foglalkozó Czirák Zoltán, továbbá a Szegedi Vadaspark igazgatója, Veprik Róbert. A velük való személyes találkozás során alkalmam nyílt betekinteni a gyakorlati ügyek menetébe, valamint hasznos adatokkal is elláttak, melyeket a dolgozatomban szintén feldolgoztam. A jogszabályi háttér feltárásához a www.magyarorszag.hu és a www.complex.hu honlap nyújtott segítséget, ahol a jelenleg hatályos jogszabályokat naprakészen megtaláltam. Az adatok kezeléséhez és grafikai megjelenítéséhez a Google Earth, a Microsoft Office Excel 2003, a Word 2003, a Picture Manager 2003 és a PowerPoint 2003 programokat használtam.

4. EREDMÉNYEK

A szakdolgozatom célja az volt, hogy bemutassam a Washingtoni Egyezmény előírásainak megszegése miatt lefoglalt és elkobzott élő állatok elhelyezésének menetét, és az ezzel kapcsolatosan felmerülő problémákat. A témában való kutatásaim eredményeként és az ügyben érintett személyekkel folytatott interjúim alapján a következő eredményekre jutottam:

4.1. Magyarországon a CITES engedélyek hiányában lefoglalt állatfajok

Az állatokat tartó, vagy szállító személyeket Magyarország határain a határőrség munkatársai, állatkiállításokon, börzéken, piacokon a természetvédelmi hatóság emberei és ritkán a NAV dolgozói is ellenőrizhetik. Ha a kontroll során az adott személy nem rendelkezik a tulajdonában lévő állatokra vonatkozó megfelelő dokumentumokkal, a hatóság emberei a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 20. § (1) bekezdése alapján, a helyszínen visszatartják, majd a (2) bekezdés alapján lefoglalják az érintett állatokat. Ha a visszatartás és lefoglalás helybenhagyással történik, akkor az említett rendelet 20. § (3) bekezdése szerint a példány birtokosa köteles gondoskodni az állat tartásáról. Az esetek többségében azonban nem helybenhagyással történik a lefoglalás, ebben az esetben viszont a lefoglalt egyedeket elhelyezik, általában a legközelebbi mentőközpontként kijelölt állatkertbe, vagy vadasparkba. A 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 20. § (5) bekezdése értelmében a kobzott állatokkal kapcsolatos további intézkedéseket az elkobzott védett természeti értékekkel kapcsolatos intézkedésekről szóló 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet szerint kell megtenni. A jogsértő személy ellen hatósági eljárás indul, és annak a lezárásáig az állatok a befogadó mentőhelyen maradnak. Amennyiben a bírósági peres eljárás kimondja az állatok elkobzását, azok az állam tulajdonába kerülnek (SZELENYI, 2012).

Magyarország a Washingtoni Egyezmény szempontjából többfunkciósnak tekinthető, mivel egyrészt az illegális állatkereskedelem tranzit országa, másrészt a célállomások egyike. A mentőhelyek számára - az elhelyezés tekintetében - a lefoglalt állatok mennyisége, valamint a speciális körülményeket igénylő állatok előfordulása lényeges.

Hazánkban, a jogtalanul tartott vagy szállított állatok közt számtalan faj képviselői megtalálhatóak, de a legnagyobb mennyiséget a szárazföldi teknősök és a különféle papagájok teszik ki (**1. táblázat**).

1. táblázat: A legnagyobb egyedszámban elkobzott állatok Magyarországon

Forrás	Időszak	Vélemény
CIHIKA, 2008	1986 és 2005 közt	3931 illegális állat, ill. származékából 3161 példány szárazföldi teknős (80%) és 274 példány papagáj (7%)
KAPLONYI, 2010	2000 és 2009 közt	100315 illegális állat „az élő állatok közül leggyakrabban szárazföldi teknősöket csempésznek”
HORVÁTH, 2007	2004 és 2006 közt	„A legtöbb lefoglalt példány – tavaly 386, 2005-ben 174, míg három éve 137 darab – a görög teknősből került a Szegedi Vadasparkba.”

Az állatok számára a megfelelő hely biztosításakor a legnagyobb gondot az egyszerre, nagy mennyiségben lefoglalt egyedek jelentik. Ez pedig általánosnak tekinthető, mivel egy-egy csempész szállítmányban sokszor több száz egyed található. Az illegális állatszállítók igyekeznek minél kisebb helyen minél több állatot elhelyezni, ami a teknősök és a madarak esetén, a kis testméretükből kifolyólag egyszerű (**2. táblázat, 1. ábra**).

1. ábra 2008-ban a zöldhatáron elfogott közel 600 papagáj, 8 db kis ketrecekbe zsúfolva

(Fotó: Lőrinc Ferenc)

2. táblázat: A leggyakrabban lefoglalt állatok mennyisége és rejtekhelyük

Állatfaj	Példány	Rejtekhely	Forrás
Hullámos papagáj (<i>Melopsittacus undulatus</i>)	849	dobozokban	ZOOSZEGED, 2010
Zebra-papagáj (<i>Taeniopygia guttata</i>)	547		
Törpe papagáj	309		
Nimfapapagáj (<i>Nymphicus hollandicus</i>)	280		
Különféle papagájok	600	8 rekeszben	BAMA, 2008
Orix-szövőmadarak (<i>Euplectes orix</i>), Fehérfejű bivalyszövőök (<i>Dinemella dinemelli</i>), különböző Afrikai gyurgyalag és pintyfélék	384	2 ketrec	ALTERNATIVENERGIA. HU, 2010
Hullámos papagáj (<i>Melopsittacus undulatus</i>)	161	csomagtartó	KISALFÖLD, 2003
Rozellapapagáj (<i>Platycercus eximius</i>)	5	3 fadóboz	
Kékszárnyú sándorpapagáj (<i>Psittacula calthropae</i>)	4	kalitka	
Nagy Sándor papagáj (<i>Psittacula eupatria</i>)	2		
Hullámos papagáj (<i>Melopsittacus undulatus</i>)	154	csomagtartó	KÖRÖSI, 2003c
Énekes papagáj (<i>Psephotus hamatonotus</i>)	11		
Keleti rozella (<i>Platycercus eximius</i>)	4		
Pennantpapagáj (<i>Platycercus elegans</i>)	1		
Csikos mókus (<i>Tamias</i>)	97	gépjárműben	KÖRÖSI, 2001
Szenegál papagáj (<i>Poicephalus senegalus mesotypus</i>)	8		
Kanadai lúd (<i>Branta canadensis</i>)	4		
Barnafejű aratinga (<i>Aratinga weddellii</i>)	2		
Sziklapapagáj (<i>Cyanoliseus patagonus</i>)	1		
Jákó papagáj (<i>Psittacus erythacus</i>)	60		RODICS, 1998
Papagájok (pirosfülü ara, tukumán amazon, stb.)	39		RODICS, 1998
Vitézsas (<i>Polemaetus bellicosus</i>), Füles keselyű (<i>Torgos tracheliotus</i>), Koronás sas (<i>Stephanoaetus coronatus</i>) és Bukázó sas (<i>Terathopius ecaudatus</i>)	36	autó	MAGYARONLINE, 2011
Kanári (<i>Serinus canaria</i>)	22	autóülés alatt,	ZÖLDINFO, 2002
Rozellapapagáj (<i>Platycercus eximius</i>)	8	kesztyűtartóban,	
Törpe papagáj	2	pótkerék mellett	
Fürj (<i>Coturnix coturnix</i>)	2		
Fodros galamb	1		
papagájok	26	csomagtartó	KÖRÖSI, 2003b
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	22	autó hátsó ülése alatt	NÉPSZAVA online, 2008
Rozellapapagáj (<i>Platycercus eximius</i>)	15	9 műanyag ásványvizes palackban	STOP, 2008
Sólyomfiókák (<i>Falco peregrinus</i>)	14	autó	KÖRÖSI, 2005a
Rozellapapagáj (<i>Platycercus eximius</i>)	8		KÖRÖSI, 2002
Szürkefejű törpepapagáj (<i>Agapornis canus</i>)	2		
Egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	1		HORVÁTH, 2007
Vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	1		KÖRÖSI, 2005a
Fehérbóbitás kakadu (<i>Cacatua alba</i>)	2	csomagtartó	KÖRÖSI, 2003b
Sárgabóbitás kakadu (<i>Cacatua galerita</i>)	2		
Indiai csillagteknős (<i>Geochelone elegans</i>)	50		
Kirgizteknős (<i>Testudo horsfieldi</i>)	1250		RODICS, 1998
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	360	kamion alvázára felszerelt faládákban	KÖRÖSI, 2001
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	201	üzemanyagtartály	VÁM- ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG, 2006
Leopárdteknős (<i>Geochelone pardalis</i>)	68	sporttáska	KÖRÖSI, 2006b
Résteknős (<i>Malacochersus tornieri</i>)	55		
Sugaras teknős (<i>Geochelone radiata</i>)	48		
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	47	katonai málhazsák	KÖRÖSI, 2005b
Tüskésfarkú gyík (<i>Uromastyx sp.</i>)	36	fűszeres doboz	KÖRÖSI, 2006b
Egyiptomi teknős (<i>Testudo kleinmannii</i>)	18	vászonzsák	
Résteknős (<i>Malacochersus tornieri</i>)	30	turistabusz	KÖRÖSI, 2005a
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	20		
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	27	2 bőrönd	KÖRÖSI, 2003d
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	27		KÖRÖSI, 2003e
Szárazföldi teknős	25		RODICS, 1998
Görög teknős (<i>Testudo hermanni</i>)	24	pótkerékben	VÁM- ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG, 2004

Így amikor a határátkelőhelyeken lebuknak a csempészek, egyszerre sok állatnak kell megfelelő ellátást és férőhelyet biztosítani. A kijelölt mentőhelyeken általában az utóbbi igény kielégítése okoz nagyobb problémát, hiszen, ahogy az a 2. táblázatból látszik, a legnagyobb mennyiségben érintett állatcsoportokból valóban tetemes mennyiség kerül egyszerre lefoglalásra (2. ábra).

2. ábra: Tompánál lefoglalt 201 Görög teknős (*Testudo hermanni*) 2006-ban

(Fotó: VPOP)

Az állatkerti állatok tartására vonatkozó 3/2001. (II. 23.) KöM–FVM–NKÖM–BM együttes rendelet előírásai alapján egy átlagos 15–30 cm páncélhosszúságú szárazföldi teknős terráriumának minimális méretei a következők: hosszúság: 6 x, szélesség: 4 x, magasság: 2 x az állat páncélhossza, de legalább 1–3 egyedre a szükséges alapterület legalább 1,5 m². További egyed esetén az alapterület 20%-kal növelendő. Ez alapján kiszámolható, hogy például a 2. ábrán látható, egyszerre lefoglalt 201 állat elhelyezéséhez jogilag minimálisan 60,9 m² területre lenne szükség. Az Egyezményhez való csatlakozásunkkor Magyarországon még nem volt kialakítva ekkora férőhelyet biztosító intézmény, de mára több kijelölt mentőhely épített külön épületet, ahol már el tudnak helyezni nagyobb mennyiségű állatot is (ld. 4.4. fejezet).

A lefoglalt állatok elhelyezésében másfajta nehézséget vet fel a speciális igényű és nagyobb testtömegű fajok csoportja. Ezek ugyan nem fordulnak elő olyan gyakran és nem is jelentenek olyan nagy mennyiséget, mint a madarak vagy a teknősök, de esetükben már egy-egy egyed elhelyezése is nagyobb és összetettebb feladatnak számít (3. táblázat).

3. táblázat: Egyedibb ellátást igénylő lefoglalt állatok

Állatfaj	Példány	Lefoglalás ideje	Forrás
Sisakos kaméleon (<i>Chamaeleo calyptatus</i>)	1	2007.11.22.	ZOOMANIA, 2007
Vipera	6	2005	FARKAS, 2006
Campbell-cerkóf (<i>Cercopithecus campbelli</i>)	1	2000	HORVÁTH, 2007
Delfin	5	1992	RODICS, 1998
Csimpánzkölykök (<i>Pan</i>)	4	1991	RODICS, 1998
Mongol farkasok (<i>Canis lupus campestris</i>)	100	1990	RODICS, 1998
Zöld szárnyú ara (<i>Ara chloropterus</i>)	130		
Makákók (<i>Macaca</i>)	6	1988	RODICS, 1998
Makik	4		
Varánusz és kaméleon	Kb. 100	1987	RODICS, 1998

A 3. táblázatban szereplő állatoknak nem csak a helyigényük nagy, hanem még a környezeti és a takarmányozási szükségleteik is sajátosak, melyeket a mentőhelyeknek biztosítaniuk kell.

Az elhelyezésre került állatok esetében a köz- és állategészségügyi veszélyekre is gondolni kell az eljáró hatóságok munkatársainak. A csempészett állatok földrajzi eredete nagyon sokszor nem kerül felderítésre, továbbá a szállítási útvonal is gyakran kérdéses, így nehezen, vagy egyáltalán nem megállapítható, hogy honnan, milyen fertőzést közvetíthetnek ezek a stressztől amúgy is legyengült szervezetű állatok. Ebből kifolyólag a mentőhelyekre bekerülő jövevényeket az állatkertek, vadasparkok többi lakójától elkülönítve kell elhelyezni, továbbá a zoonózisok megelőzésére is intézkedéseket kell tenni (4. táblázat).

4. táblázat: Az illegális kereskedelemben érintett állatcsoportoknál előforduló

leggyakoribb zoonosisok

Állatcsoport	Zoonotikus fertőzés	Forrás
Hüllők	Salmonellosis, Edwardsiella sp., Aeromonas sp., Plesiomonas shigelloides, Yersinia sp.	DORRESTEIN, 2004
	Nyugati lóencephalitis, Salmonellosis, gombák	SÁTORHELYI, 2004
Madarak	Baromfipestis, Chlamydiosis, Salmonella typhimurium	BEREGI, 2004
	Mycobacterium avium intracellulare	MEZŐSI, 2004
	Influenza A, Borna vírus	DORRESTEIN, 2004
	E. coli O157, Erysipelothrix, Listeria, Pasteurella, Pseudomonas, Staphylococcus, Vibrio, Yersinia sp.	
	Aspergillus sp., Candida albicans, Cryptococcus neoformans, Histoplasma capsulatum, Trichophyton sp.	
Cryptosporidium, Caryospora, Giardia, Toxoplasma gondii, Syngamus, Philophthalmus sp.		
Arbovírus, Lyme, Tularaemia, Intestinal capillariasis		
Főemlősök	Mycobacterium leprae	MEZŐSI, 2004
	HIV-1 M, N, O, HIV-2, Ebola	BERENCSI, 2004
	Salmonellosis, Shigellosis, Campylobacteriosis, Yersiniosis, Tuberculosis	SÓS, 2004
	Balantidiasis, Toxoplasmosis, Strongyloidosis, Echinococcosis, Filariasis Trichophytosis, Candidiasis	

4.2. Méreggel öló állatok

Az illegális állatkereskedelem tárgyát képező állatcsoportok egyik legspeciálisabbnak tekinthető képviselői a méreggel öló állatok. Ezek tartásának feltételeit Magyarországon a veszélyes állatokról és tartásuk engedélyezésének részletes szabályairól szóló 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 2. számú melléklete írja elő, melyeket a mentőhelyeknek is be kell tartaniuk. Gyakorinak nem mondhatóak azok az esetek, mikor méreggel öló állatot foglalnak le, illetve koboznak el a hiányos CITES dokumentációk miatt, mégis meg kell említeni ezeket is, mert az elhelyezésük során több probléma merül fel (**1. melléklet**). Elsőként sokszor már a fajmeghatározás is nehézkes, de a következő lépés az elhelyezés, ami még nagyobb gondot jelent (**2. melléklet**). Az egyedi feltételek miatt az előírásokat nem tudja minden mentőhely biztosítani, ilyen esetben az állatot általában tovább küldik egy másik mentőhelyre, ahol megfelelően el tudják helyezni.

A méreggel öló állatokra vonatkozó szigorú jogszabályi követelmények miatt előfordul, hogy Magyarországon egyáltalán nem lehet elhelyezni, semmilyen körülmény közt az adott, lefoglalt állatot, ugyanis, ha nem áll rendelkezésre ellenszérum, akkor az állat nem tartható a 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 2. számú melléklet 1. pontja szerint. Így viszont abban az esetben, ha nem ismert a méreggel öló állatot exportáló állam, és nem áll rendelkezésre megfelelő ellenszérum, nem teljesíthető a 2003. évi XXXII. törvény VIII. cikk, 4. b) része, mely szerint minden Részes Félnek a lefoglalásra kerülő állatokat, azok ellátására alkalmas helyre kell elhelyezni, de ez, jelen esetben Magyarországon nem tehető meg. A Washingtoni Egyezmény előírja, hogy minden elkobzásra kerülő állatot megfelelő mentőhelyre kell elhelyezni, vagy, ha lehetséges az exportáló államnak visszajuttatni, de arról nem esik szó, hogy ha egyik út sem járható, az esetben mi a teendő. Továbbá arról sem tesz említést, hogy az így elkobzásra kerülő állatok túllaltathatóak-e. A magyar jogrend szerint az elkobzott védett természeti értékekkel kapcsolatos intézkedésekről szóló 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 9. § alapján ilyen esetekben a méreggel öló állatokat el kellene altatni (SZELENYI, 2012). Hasonlóképpen járnak el Svédországban is, ahol viszont minden illegális állattal folytatott mindenfajta kereskedelmet tiltanak, és ha elkobzásra kerül egy állat, azt azonnal túllaltatják (RODICS, 1999).

CZIRÁK (2012) azzal indokolta a 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet szigorúságát, hogy Magyarországon jelenleg nincs egy hatóság se, aki felvállalná a felelősséget, ha egy ilyen esetben baj történne az ellenszérum hiánya miatt.

4.3. Szállítás

Magyarországon az állatok szállítását több jogszabály is szabályozza, mint például az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről, valamint a 64/432/EGK és a 93/119/EK irányelv és a 1255/97/EK rendelete módosításáról szóló 2005/1/EK tanácsi rendelet, az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelmére vonatkozó 1/2005/EK rendelet végrehajtásáról szóló 88/2008. (VII. 18.) FVM rendelet, vagy az állatszállítás állatvédelmi szabályairól szóló 52/2003. (VIII. 15.) GKM-FVM együttes rendelet, melyekben részletes rendelkezések írják elő az állatszállítás körülményeinek és módjának feltételeit. Ezek a jogszabályok mindenkire vonatkoznak, így a lefoglalt állatokat a mentőközpontba szállítókra is.

Az elsődleges probléma, hogy a mentőközpontok nem rendelkeznek saját szállító járművel, amellyel a lefoglalt állatokat szabályosan lehetne eljuttatni a mentőhelyre. A csempészet miatt lefoglalt állatok már említett mennyisége, más esetben az egyes példányok mérete, speciális férőhely szükséglete, vagy veszélyes, esetleg méreggel ölő mivoltukból adódó különleges szállítási feltételek biztosítása nagy feladatot ad a mentőhelyek, illetve a szállításban részt vevő egyéb hatóságok számára. Amíg az illegális állatszállítók kis helyre nagy mennyiségű állatot helyeznek el, addig az eljáró hatóságoknak már a hatályos jogszabályoknak megfelelő körülményeket kell biztosítani. Ehhez viszont nincsenek meg a szükséges anyagi és tárgyi feltételek. Ennek ellenére az állatok elszállítását a lefoglalási helyről a mentőhelyre mindig megoldja valamelyik hatóság, a lehetőségeik határán belül, általában megfelelő szállító jármű bérlésével. Az ennek kapcsán felmerülő költségek viszont az eljáró hatóságot terhelik, amit a bírósági peres eljárás végén elvileg a perköltségnek fedeznie kellene, de ez csak elenyésző esetben történik meg (SZELÉNYI, 2012).

4.4. Mentőhelyek

A mentőhely a 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 8. § (4) bekezdése, a 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 22. §, továbbá a 2003. évi XXXII. törvény VIII. cikk 5. bekezdése alapján olyan vadspark, állatkert, botanikus kert, vagy az Igazgatási Hatóság által kijelölt intézmény, amelyben biztosított a lefoglalt, különösen az elkobzott élő példányok gondozása. Továbbá az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának részletes szabályairól szóló 3/2001. (II. 23.) KöM–FVM–NKÖM–BM együttes rendelet 1. § (2) bekezdése szerint az állatkert részt vesz a tudományos kutatásban, a fajok megőrzésében, továbbá a természetvédelmi oltalom vagy nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó (a továbbiakban: védett) fajok egyedeinek megóvásában, valamint természetvédelmi mentőközpont feladatokat is elláthat. Az állategyedekkel üzletszerű kereskedelmi tevékenységet nem folytathat. Nem minősül üzletszerű kereskedelmi tevékenységnek az egyedek, illetve szaporulatok cseréje, eseti értékesítése.

A fenti jogszabályok értelmében Magyarországon a csempészett állatok elhelyezéséről és kobzás utáni tovább tartásáról azon állatkertek gondoskodnak, melyek képesek a példányok teljes körű ellátására. Hazánkban több állatkert is be tud fogadni bizonyos mennyiségű kobzott állatot, de legfőbb mentőhelyként két állatkert működik, a Fővárosi Állat- és Növénykert és a Szegedi Vadspark. A legtöbb lefoglalásra és kobzásra kerülő állat e két intézmény egyikében kerül elhelyezésre, a többi állatkert és vadspark kisebb mennyiségű állat befogadására képes. Ilyenek például a Nyíregyházi Állatpark, a veszprémi Kittenberger Kálmán Növény- és Vadspark, a győri Xantus János Állatkert, stb., valamint a Nemzeti Parkok is (SZELENYI,2012).

A Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) már régóta működik mentőhelyként is, nem csak a természetvédelmi hatóságok és a vámhatóságok által lefoglalt és elkobzott állatok számára, hanem egyéb, hazánkban vadon élő, védett, sérült vagy elárvult állatok részére is. Az állatkertbe bekerülő mentett, vagy főként az illegális kereskedelem miatt lefoglalt állatok ismeretlen egészségügyi állapota és származási helyének ismeretlen volta miatt járványügyi szempontból veszélyforrást jelentenek, mind az állatkert többi lakója, mind a gondozó személyzet számára. Továbbá a bekerülő és véglegesen ott maradó példányok sokszor nem illenek a törzs állatgyűjtemény profiljába, így a velük együtt való bemutatásuk nem kívánatos. Ezen okok miatt alakította ki az intézmény az Állatkerttől független Természetvédelmi Mentőhelyet 1997-ben, a Központi Környezetvédelmi Alaptól kapott 30 millió forintos támogatásból. A mentőhely az Állatkerttől független telken, a Hungária körútnál található,

ezáltal biztosított az Állatkert állatgyűjteményének megóvása a fertőző betegségektől, valamint így az oda újonnan érkező egyedek karanténozása is megoldott. A mentőhely 500 m² alapterületű, kétszintes épület, melynek a belső állattartó terei sok funkcióval bírnak, és a változó igények szerint rugalmasan alakíthatóak. Az épülethez csatlakozik egy 200 m²-es, osztott kifutó, ahol igény szerint további állatok elhelyezése lehetséges. A Fővárosi Állatkert mentőhelyére, a földrajzi elhelyezkedése miatt legtöbbször a Ferihegyi Repülőtéren lefoglalt és elkobzott állatok kerülnek. Csak néhány példa a „FÁNK” mentőhelyére az évek során bekerült csempészett állatokból: 3 afrikai tüskésfarkú gyík, 7 zöld leguán, 11 óriás nappali gekkó, 350 görög teknős, több mint 220 amazonpapagáj, 4 vörösfülű ara és 4 jákó papagáj, 3 közönséges makákó, stb. (ZOOBUDAPEST, 2008 és SZELÉNYI, 2012)

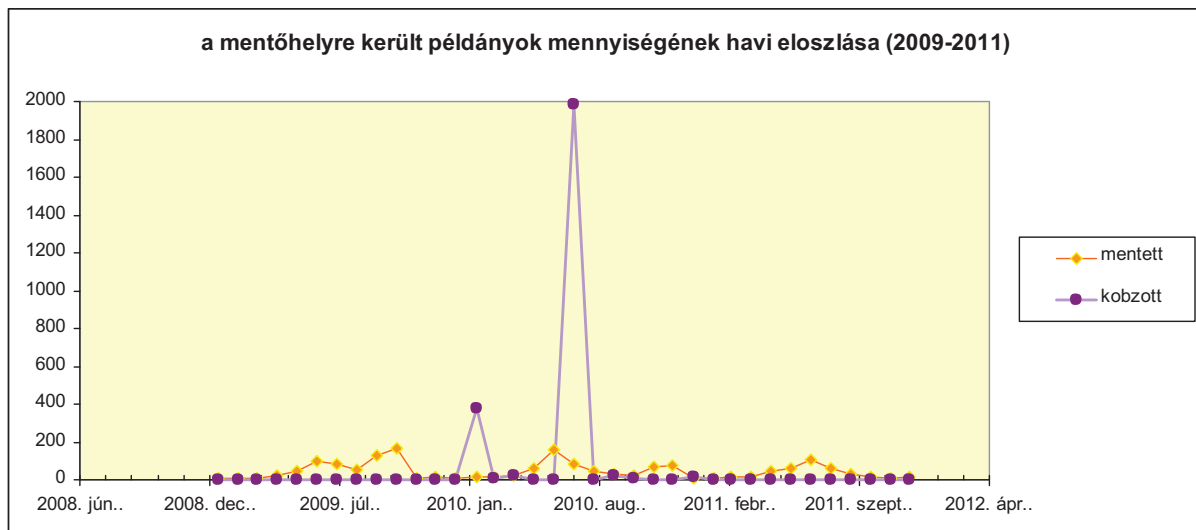
Magyarországon a másik fő mentőhely a Szegedi Vadasparkhoz tartozó Természetvédelmi Központ és Karanténház. A Központ megépítése előtt is már sok lefoglalt és kobzott állat került a Vadasparkba, ez többek közt köszönhető a földrajzi elhelyezkedésének, hiszen az illegális állatkereskedelem Európába tartó fő tranzitútvonalának számító balkáni országok határán található. Másrészt két nemzeti parkkal is határos, így a mentett állatok mennyisége is jelentős volt, kiváltképp, mivel a környéken nincs hasonló befogadó képességű és felszereltségű mentőhely. A befogadó kapacitás növelésére és az előírt állategészségügyi feltételek teljesítésére épült 2006-ban a Természetvédelmi Központ és Karanténház, mely már lehetővé tette az ismeretlen eredetű példányok és a gyűjteménybe érkező új egyedek megfelelő elhelyezését a Vadaspark törzsállományától elkülönítetten, így a járványügyi veszélyek a minimálisra csökkentek. Az intézményt egy használaton kívüli, a vadaspark többi részétől teljesen izoláltan elhelyezkedő épületből alakították ki, a gazdasági bejáratnál, mely még azt is lehetővé tette, hogy az ide érkező járműveknek a park területére sem kell bemenniük a beszállított állatok átadásához (VEPRIK, 2011, 2012.).

A kétszintes épület alsó részén van a fekete-fehér öltöző, zuhanyzóval, a kazánház, az állatorvosi vizsgáló és két nagyobb karanténegység, melyekhez külső kifutók is kapcsolódnak. Ez utóbbiak nagyobb testű állatok elhelyezését is lehetővé teszik. A felső szinten további karantén egység biztosítja a kisebb testű emlősök, hüllők és madarak befogadását. A viszonylag nagy férőhely kapacitásának számító épület befogadó képessége is véges, ez különösen igaz akkor, mikor egyszerre nagyobb mennyiségű csempészett állat kerül lefoglalásra. A helyiségek terének növelése céljából azok berendezésfákkal tagolhatók, illetve búvóhelyek kialakításával is elő segíthető a nagy mennyiségű állat komfortosabb elhelyezése. Ugyanakkor az állatok lehető legkíméletesebb befogását is biztosítani kell tenni, emiatt a példányok jólétét szolgáló berendezések mennyisége behatárolt. A stresszben lévő egyedek

számára a szobák elsötétítése megoldható. Mindezek ellenére a karantén nem alkalmas sok állat hosszabb idejű tartására, ezért is jelent nagy problémát, lefoglalt állatok esetén, a bírósági eljárás hossza (VEPRIK, 2011, 2012.).

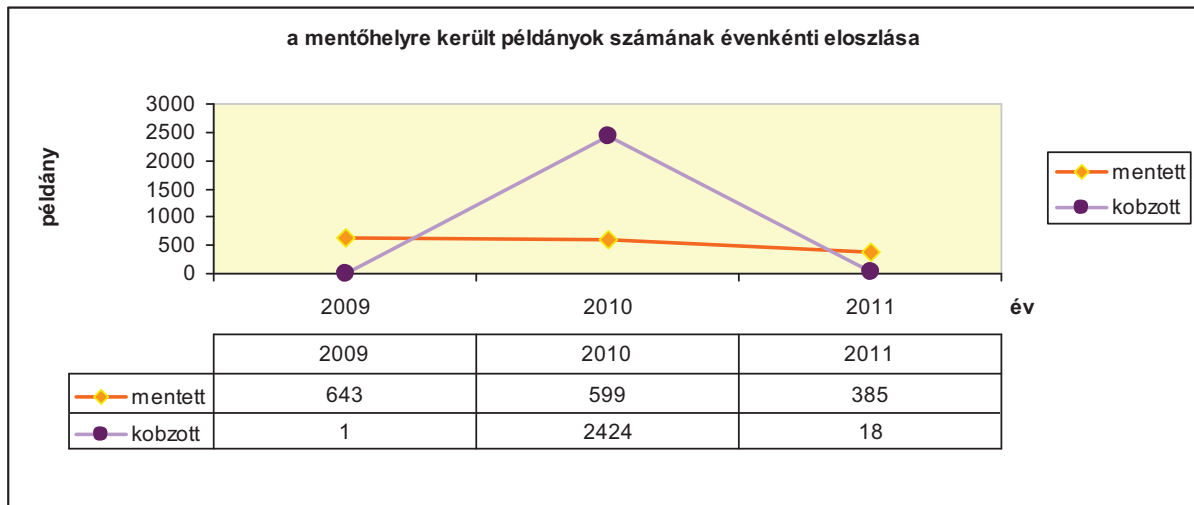
A mentőközpontba különféle okokból bekerülő példányok mennyisége változó. A Magyarországon vadon élő, mentett állatokat tekintve, évente általában 500 és 1000 körüli számban érkeznek, főként legyengült fiatal egyedek, elárvult fiókák, balesetes és botulizmusos példányok. Az utóbbi, toxicosis esetét kivéve, a bekerülő példányok száma viszonylag egyenletesen oszlik el egy év során, nem úgy, mint a csempészetből származó állatok mennyisége (3. ábra). Ezen kívül a kobzott állatok évenkénti száma is rapszodikusán változik (4. ábra).

3. ábra: A Szegedi Vadaspark mentőhelyére került példányok számának havi eloszlása (2009-2011)

Forrás: VEPRIK, 2012

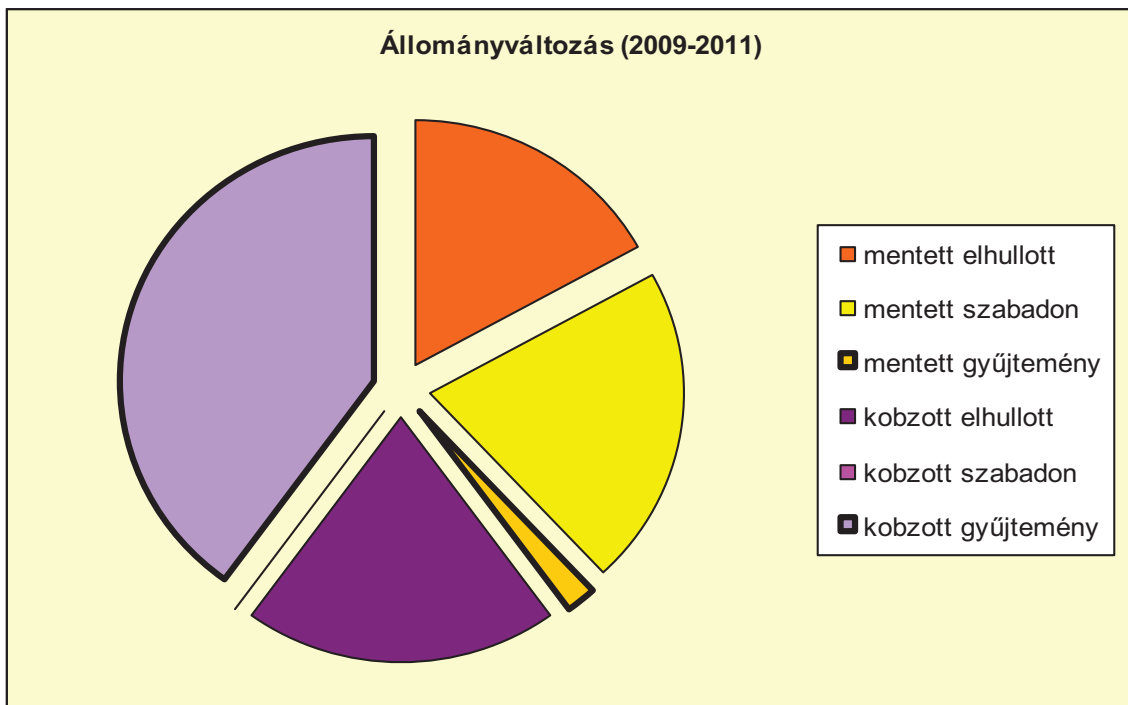
4. ábra: A Szegedi Vadaspark mentőhelyére került példányok számának évenkénti eloszlása (2009-2011)

Forrás: VEPRİK, 2012.

A bekerülő állatok mentőhelyen töltött idejének hossza is eltér, mivel a hazai mentett fajok esetén gyakoribb a repatriáció lehetősége, míg a kobzott állatoknál ez elenyésző, így ez utóbbiak gyakorlatilag véglegesen a gyűjtemény részévé válnak (**5. ábra**).

5. ábra: A Szegedi Vadaspark mentőhelyére került példányok állományának változása (2009-2011)

Forrás: VEPRİK, 2012.

Az 5. ábrán a mentett és kobzott példányok állományváltozásából jól látszik, hogy a kobzott egyedek az elhelyezése több mindenben eltér a mentett példányokétól. Addig, míg a hazai vadon élő állatokat vissza lehet helyezni eredeti élőhelyükre, a kobzott példányok repatriációja elhanyagolható. Ebből következik, hogy a mentett állatok rövid ideig igényelnek elhelyezést, és egészen kicsi százalékuk marad csak végleg a Vadaspark gyűjteményében, ezzel az újonnan bekerülőknél folyamatosan felszabadulnak a helyek és biztosított az ellátó kapacitás is. Ezzel szemben a kobzott állatok közül az életben maradók gyakorlatilag kizárólagosan és véglegesen az állatkerti gyűjteményben maradnak, így egy adott helyet és ellátó kapacitást hosszú időre lefoglalnak, nem kívánt plusz kiadást jelentve az intézmény számára. A kobzott állatok mennyiségi problémáján túl azok különleges igényeinek (környezeti, takarmány) biztosítása, valamint kockázatos egészségügyi állapota (legyengült, stresszes, egzotikus, ismeretlen fertőzésekkel terhelt) is jelentős plusz munkát és kiadást eredményez a mentőközpont számára. A legnagyobb mennyiségben lefoglalt hüllő- és papagájfaj egy példányának napi takarmány igényét szemlélteti az 5. táblázat. (VEPRIK, 2011, 2012).

5. táblázat: Egy Rozella papagáj és egy görög teknős napi takarmányigénye

Rozella papagáj		Görög teknős	
Takarmány	Gramm	Takarmány	Gramm
MAGKEVERÉK	40	SÁRGARÉPA	15
ALMA	20	ALMA	15
DIÓ	12	PETREZSEJEM	4,5
FUTOR	1	FEJES SALÁTA	200
ÉTKEZÉSI v. FAGYASZTOTT KUKORICA	20		
CSÍKOS KISSZEMŰ NAPRAFORGÓ	40		
SÁRGARÉPA	10		
BANÁN	30		
CÉKLA	20		
ALLIMIX	5		
KONDIMIX	5	VITACOLAN (csepp)	1-2
SAJT	10		
FŐTT TOJÁS (db)	250		
ÖSSZESEN	463	Összesen:	234,5

Forrás: VEPRIK, 2012.

4.5. Bírósági eljárás

Az illegális állatcsempészek ellen az eljáró hatóságok – általában a területileg illetékes rendőrség, vagy a nemzeti adó- és vámhivatal, esetleg valamely természetvédelmi hivatal – természetkárosítás bűncselekmény elkövetése miatt feljelentést tesz, illetve eljárást indít. Ezután következnek a bírósági tárgyalások, ahol a bizonyítékok alapján előbb-utóbb határozathozatalra kerül sor. Amíg a bírósági perek folynak, a lefoglalásra került állatok a mentőhelyek egyikében kerülnek elhelyezésre, egészen a hatósági eljárás végéig. Ennek időtartama jobb esetben fél év, de sokszor évekre is elhúzódik, addig pedig a mentőhelynek kijelölt állatkertnek, vadasparknak kell gondoskodnia a lefoglalt példányok ellátásáról. Ez mind a mentőhelyeknek, mind az állatoknak megterhelést jelent, hiszen ez az elhelyezési mód csak átmeneti, így a férőhelyek, illetve a körülmények sem a hosszú távú, végleges tartási feltételek biztosítására lettek kitalálva. A hosszadalmas bírósági eljárás sok esetben korlátozza az állatok időben, megfelelő helyre való elhelyezését, hiszen amíg nem történik döntés egy ügyben, addig az állatot sem lehet máshova elhelyezni. Hiszen egyrészt ezek az állatok a bírósági eljárás tárgyi bizonyítékai, másfelől, a birtoklás jogviszonya sem tisztázott (CZIRÁK, 2012; SZELÉNYI, 2012; VEPRİK, 2012).

A bírósági peres eljárások egy részét tovább nehezíti az a tény is, hogy bizonyos esetekben Magyarországon nincs megfelelő igazságügyi szakértő, valamint annak hiányában kirendelhető eseti szakértő, annak ellenére, hogy az utóbbi 10-15-évben jelentősen megnőtt az egzotikus állatokkal foglalkozó szakemberek száma. Amennyiben az érintett felek egyike valamely igazságügyi szakértő véleményét kéri, akkor a hatósági eljárás a szakértő véleményének beérkezéséig felfüggesztésre kerül, ez tovább növeli az eljárási idő hosszát (SZELÉNYI, 2012). Például a leggyakrabban lefoglalásra kerülő hullókkal és madarakkal kapcsolatos szakmai kérdéseket tisztázható igazságügyi szakértő, mint például herpetológus, ornitológus, vagy akár biológus, zoológus nem szerepel az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szakértőket Nyilvántartó Rendszerében (IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM, 2012).

4.6. Költségek

Az illegális állatcsempészet kapcsán felmerülő költségek már a lefoglalás pillanatától számolhatóak, hiszen az állatok elszállítása a mentőhelyre is anyagi vonzattal jár. A szállítással kapcsolatosan felmerülő költségek – a 4.3. fejezetben említett problémák miatt – nem csak az üzemanyag árat jelentik, hanem a megfelelő szállító gépjármű bérlését, továbbá esetenként megfelelő ketrec, konténer, valamint egyéb szállító eszköz beszerzését is. Ezt követik az állatok elhelyezéséhez szükséges anyagi feltételek, mint például a befogadó mentőhely állatok tartásával kapcsolatos rezszi költsége (**6. táblázat**), az állatorvosi ellátás és a takarmányozási költségek, ez utóbbi a Szegedi Karanténházban évente hozzávetőlegesen 560.000 Ft (SZELENYI, 2012; VEPRİK, 2012).

6. táblázat: A Szegedi Vadaspark Természetvédelmi Mentőközpont és Karanténház napi rezszi költsége

Költség	Ft/nap
1 fő gondozó bérköltsége járulékokkal	5.665
Közüzemi szolgáltatások (áram, víz, szennyvíz, szemétszállítás, gázenergia)	7.000

Forrás: VEPRİK, 2012.

A felsorolt és egyéb ok miatt felmerülő további költségek megtérítéséről a 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 23. § (1) rendelkezik, mely szerint, aki a Washingtoni Egyezmény, a tanácsi rendelet, a bizottsági rendelet, valamint az e rendelet szerinti kötelezettségének nem vagy nem megfelelően tesz eleget, az Igazgatási Hatóság kötelezheti a lefoglalással és az elkobzással járó költségek megtérítésére, ideértve a megőrzés (raktározás), illetve szállítás költségeit is. A probléma abból adódik, hogy a lefoglalással és az elkobzással, továbbá a megőrzéssel és szállítással kapcsolatos költségek kiszámítására nincs vonatkozó jogszabály. Ennek értelmében bármely felmerült költség szükségessége és megalapozottsága a védőügyvédek által könnyen támadható. Arról nem beszélve, hogy annak pontos kiszámítása sem egyszerű, hiszen például a mentőhelyeken nem tudják teljesen külön elhelyezni az egy-egy hatósági eljárásból származó állatokat, így azok egy példányra vonatkozó rezszi költségének pontos meghatározása nehézkes. Ennek a problémának a kiküszöbölésére nem létezik még, egy igazságügyi szakértők és jogászok által elfogadott, a költségeket tartalmazó, fajok szerint és napi bontásban meghatározott, szabványosított árlista (SZELENYI, 2012).

4.7. Kobzás

A bírósági eljárás lezárásával, a per kimenetelétől függően a lefoglalásra került állatok visszakerülhetnek az eredeti tulajdonosukhoz, vagy kobzásra kerülnek. A 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 20. § (4) bekezdése alapján az Igazgatási Hatóság elkobozza azt a példányt, amelynek

- a) az eredetét igazoló iratokat annak birtokosa a kitűzött határidőn belül nem mutatta be,
- b) tartása jogellenes, vagy
- c) szállítása vagy tartása nem felel meg jogszabályban, illetve hatósági határozatban foglaltaknak, és ennek következtében a példány pusztulásának vagy károsodásának közvetlen veszélye áll fenn.

A 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 20. § (5) bekezdése szerint az elkobzott példányokkal kapcsolatos további intézkedéseket az elkobzott védett természeti értékekre vonatkozó jogszabály szerint kell végezni, amely a 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet.

Az elkobzás esetében a 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 2. § értelmében az elkobzott védett természeti érték, az elkobzást kimondó határozat jogerőre emelkedésével a magyar állam tulajdonába kerül. A KTM rendelet az elkobzott állatokra vonatkozóan a továbbiakat állapítja meg:

5. § Az elkobzás és az elhelyezés során ki kell zárni a védett természeti értékkel kapcsolatos kereskedelem lehetőségét.

6. § Az elkobzott védett természeti értékeket úgy kell hasznosítani (beleértve az elhelyezést), hogy az élő vagy életképes védett élő szervezet az élőhelyére visszakerüljön, vagy más természetvédelmi (bemutatói, tudományos, kutatási, oktatási) célokat szolgáljon.

8. § (1) A védett állatfaj élő egyedét az élőhelyre vissza kell juttatni, ha ez a faj védelme érdekében indokolt, és

- a) a származási helye pontosan ismert,
- b) az egyed egészséges és életképes,
- c) a visszajuttatás az egyed ott élő természetes állományára nem jár hátrányos következményekkel,
- d) az élőhelyre való visszajuttatás az eset összes körülményeinek mérlegelése alapján eredményesnek ígérkezik, és a fennmaradás feltételei tartósan biztosítottak.

Mindezekkel összhangban áll a 2003. évi XXXII. törvény VIII. cikk 4. bekezdés b) része, melynek értelmében a kobzásra került élő példányt az Igazgatási Hatóságnak az exportáló állammal való konzultáció után vissza kell küldenie az említett államnak, ezen állam

költségén, vagy olyan mentő központba vagy más olyan helyre kell küldenie, amelyet az Igazgatási Hatóság alkalmasnak és a Wasingtoni Egyezmény rendelkezéseivel összhangban állónak tart.

A 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 8. § (3) bekezdése rendelkezik azokról a gyakoribb esetekről, mikor az egyed élőhelyére való visszajuttatására nincs mód, ekkor – a természet- és állatvédelmi szempontoknak megfelelő – hasznosítása mentőközpontban való elhelyezés lehet. Amennyiben erre sincs mód, az (5) bekezdés alapján – az állam tulajdonjogának fenntartásával – magángyűjteményben történő elhelyezésére is sor kerülhet, ha ott a tartás feltételei biztosítottak. A rendelet 9. § a védett állatfaj élő egyedének túllátását teszi lehetővé, ha:

- a) az élőhelyre történő visszajuttatás a védett állatfaj szempontjából nem indokolt, vagy nem lehetséges, állományának, vagy más védett élő szervezet állományának fennmaradását veszélyezteti, és
- b) mentőközpontban vagy magángyűjteményben való elhelyezése nem lehetséges, vagy
- c) olyan nem gyógyítható egészségi állapotban van, amely miatt további életben tartása szenvedésével járna.

Az elkobzásra kerülő állatok további sorsának fent említett lehetőségei közül nagyrészt a mentőközpontokban való elhelyezésre kerül sor. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a példányok nagyrészt maradnak a lefoglalásuk utáni helyükön, vagyis a mentőközpontként is működő állatkertek, vadasparkok egyikében. A 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 6. § értelmében ezeknek az élő példányoknak a hasznosítása történhet természetvédelmi (bemutatói, tudományos, kutatási, oktatási) célok szerint is, így a karantén idő letelte után az állatok kikerülhetnek a bemutató térbe, ezzel gazdagítva az állatkert állatállományát.

Kevésbé mondható gyakorinak az állatok repatriációjának lehetősége, melynek legfőbb akadálya, hogy alig van olyan csempészett példány, melynek pontosan ismert a származási helye. Gyakori, hogy az állatokat több országon is átutazzatják, míg Magyarországon fennakadnak az ellenőrzések során, így többek között ezért sem kereshető vissza a kiindulási helyük. Az állatok és a mentőhelyek szempontjából is ez lenne a legideálisabb, de sajnos erre ritkán kerül sor (SZELÉNYI, 2012).

Habár a 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 8. § (5) bekezdése engedélyezi a kobzott példányok magángyűjteményben való elhelyezését – az állam tulajdonjogának fenntartásával –, erre mégsem kerül sor szinte sohasem, pedig ez is csökkentené az állatkertek terheltségét (SZELÉNYI, 2012). Ennek oka egyrészt, hogy a CITES Igazgatási Hatóság nem bízik teljes mértékben a magánszemélyekben, korábbi rossz tapasztalatok miatt, másrészt, nem tartják

teljesen nyomon követhetőnek az ilyen módon kihelyezett példányokat (CZIRÁK, 2012). Ugyanakkor SZELENYI (2012) szerint igenis vannak Magyarországon megbízható magánszemélyek, akik tudnának és szeretnének is segíteni a kobzott állatok elhelyezésében.

Ezzel szemben CZIRÁK (2012) a Washingtoni Egyezmény alapcéljával érvelt, miszerint az állatok illegális kereskedelmének megszüntetése az elsődleges. Így szerinte – és a 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet 5. § szerint – a kereskedelem minden eshetőségét ki kell zárni a lefoglalt és elkobzott példányok elhelyezésekor, de a magángyűjtők kezébe adott példányok ezt nem biztosítják, mivel lehet, hogy éppen valamelyik gyűjtő volt a megrendelő, és tulajdonképpen ezzel a lehetőséggel csak még biztosabbá válhat, hogy valóban eljut hozzá az áhított állatfaj. De, ha még ez nincs is így, akkor is egy beszerzési forrás lehet a gyűjtők számára ez az elhelyezési megoldás, mivel így az állatok nem kerülnek ki teljesen az eladó és az esetleges vevő közti forgalomból, ami az illegális kereskedelmet nem hátráltatja.

A kobzott állatok túlaltatása Magyarországon egyáltalán nem gyakori, nem úgy, mint Svédországban, ahol az illegális állatokkal folyó kereskedelem lehetőségének minimalizálása végett a kobzott állatokat túlaltatják. A szigorú szabályozásuk indoklása közt több ok is felmerül, az illegális állatkereskedés kizárásán túl. Amennyiben a természetből elrabolt egyedek repatriációja nem lehetséges, úgy az adott élőhely számára gyakorlatilag ezek a példányok halottnak tekinthetők. A vadon befogott állatok pedig a zártságot nehezen, vagy egyáltalán nem tolerálják, így bármilyen körülményeket is biztosítanak, az állat szenvedne a bezártságtól és előbb utóbb ez az életébe kerülne. Többek között ilyen érvekkel indokolják az állatok kobzás utáni túlaltatását (RODICS, 1999).

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Az interjúk során szerzett ismeretek alapján elmondható, hogy a lefoglalt és a kobzásra került állatok elhelyezése nehézkes, minden érintett fél számára nagy terhet jelent. Az Egyezmény alapján lefoglalt és elkobzott egyedek a természetes élőhelyük számára gyakorlatilag elhullottnak tekinthetők, mivel csak ritka esetben ismert a származási helyük, így a repatriációjuk nem lehetséges. Ugyanakkor a befogadni kényszerülő állatkerteknek állategészségügyi, közegészségügyi és anyagi problémát is jelentenek, hiszen ismeretlen származási helyük miatt az állatok egészségügyi státusza nem ismert, kiváltképp mikor az egyed faji besorolása is nehézséget okoz. Az állatkertek feladatköréhez hozzátartozik a mentett állatokról való gondoskodás, de ez nem csak a kobzott, hanem az egyéb, sérült, elárvult állatokra is vonatkozik, így az egyes állatkertekben kialakított mentő- és karanténházak befogadó helyeinek kihasználtsága magas szintű.

A hazai mentett fajok elhelyezése és gondozása több szempontból is egyszerűbb a kobzott példányokénál, mely utóbbiak nagyobb terhet jelentenek a befogadó intézményeknek (7. táblázat). Ezek a példányok ugyanis az eredeti élőhelyük ismerete miatt szabadon engedhetők, ha az egészségügyi állapotuk ezt megengedi, de a távoli területekről, más ökoszisztémából érkező egyedekkel ez nem tehető meg, így azok életük végéig állatkerti ellátásra szorulnak. Ez gyakran férőhely hiányhoz vezet, főként, hogy az egyes lefoglalt, csempészett szállítmányokban egyszerre nagy mennyiségű egyed van, melyek elhelyezéséhez nagy terület, és speciális igények kellenek.

7. táblázat: Mentett és kobzott példányokkal kapcsolatos teendők közti különbség

TENNIVALÓK	MENTETT	KOBZOTT
BESZÁLLÍTÁS	állampolgárok által	állatkert v. természetvédelmi hatóság által
ELHELYEZÉS IGÉNYE	egyszerű	speciális
TARTÁSI IDŐ	rövidebb	jóval hosszabb
ÖSSZKÖLTSÉGEK	alacsonyabb	magasabb
REPATRIÁCIÓ	nagy százalékuknál lehetséges	elhanyagolható
ÁLLAT- ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI KOCKÁZAT	kisebb, ismert fertőzések	jelentős, ismeretlen fertőzések
BEKERÜLŐ PÉLDÁNYOK SZÁMÁNAK ELOSZLÁSA	az év során és évek közt is egyenletes	nagy szórású, kevesebb alkalommal, de akkor nagy mennyiségben
LEHETSÉGES ELŐNY	az intézmény számára az állatot mentő állampolgár potenciális látogató, azt népszerűsítő személy lehet	bizonyos példányok gazdagíthatják a befogadó intézmény állatgyűjteményét

A lefoglalt és kobzott állatok elhelyezését gyakran jogi akadályok is nehezítik. Az Egyezményvel kapcsolatban egy sajátos magyarországi probléma is felmerül, mely szerint a CITES előírja a kobzott állatok megfelelő elhelyezését, de például a méreggel ölő példányokra nem tesz kitélt, a magyarországi szabályozás pedig tiltja olyan állat tartását, mely mérgére ellenszer nem áll rendelkezésre. A lefoglalt állatok közt pedig akad olyan méreggel ölő példány, mely mérgére ellenszert egyáltalán nem készítenek a világon.

A legtöbb lefoglalt és kobzott állatot befogadó helyek az állatkertek, illetve a vadasparkok, melyeknek férőhelyet és megfelelő ellátást is biztosítaniuk kell a bekerülő állatok számára. Ezen kívül arra is figyelemmel kell lenniük, hogy a bekerült állatok ne betegítsék meg az állatkertben lakó egyedeket, és az emberekre se közvetítsenek semmilyen fertőzést. További problémát jelent a lefoglalási helyről a mentőközpontba való szállítás, mivel nem áll rendelkezésre minden állatkertnek, vadasparknak megfelelő méretű és adottságú szállítójármű. Ezt gyakran bérautókkal kell, hogy megoldják, ezzel a költségeket tovább növelve. Ezen feladatok ellátásához anyagilag a mentőhelyek igen csekély támogatást kapnak, a csempészett lefoglalt, majd elkobzott állatok finanszírozása nem megoldott.

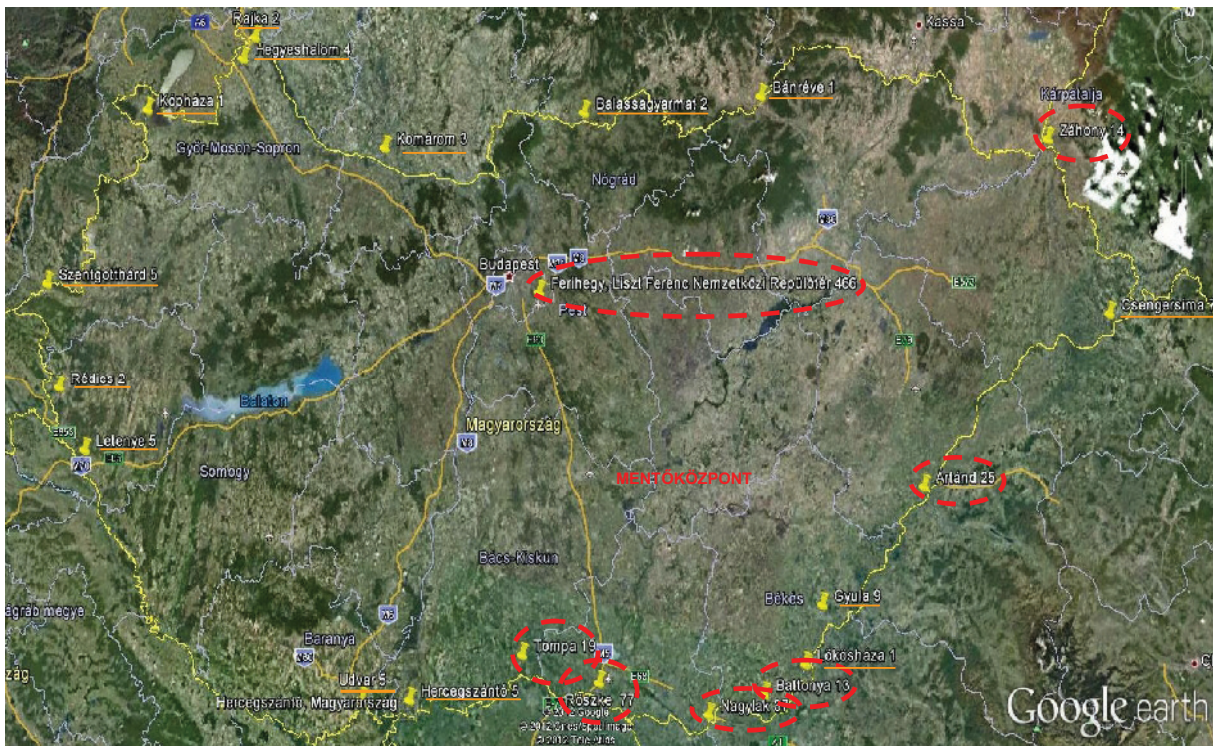
A hazai jogszabályi háttér meg van ahhoz, hogy a jogszabálysértőn behajtható legyen az állatok tartása kapcsán felmerült anyagi kiadás, de erre alig kerül sor, a valódi költségek bonyolult kiszámítása miatt. Ennek hiányában pedig a védő ügyvédek könnyedén támadhatják a költségek megalapozottságát, hiszen a mentőhelyeken nem csak kizárólag csempészett állatokat tartanak, hanem egyéb okból bekerült egyedeket is. Így például egy görög teknős (*Testudo hermanni*), vagy egy Nagy Sándor papagáj (*Psittacula eupatria*) tartási költségének kiszámításakor nem lehet teljesen pontos összeget mondani, mivel az állatok többségét csoportosan tartják, és a mentőhelyek energia-felhasználásának mérését nem lehet egyedekre lebontva kiszámolni. Erre a problémára véleményem szerint megoldás lehetne, egy szakmailag alátámasztott, egy faj egy példányra kiszámolt átlagos, napi tartási költség, mely alapján létrehozható lehetne egy hivatalos, szabványosított árlista, ami a bírósági eljárások során felhasználható a tartási költségek kiszámításához.

Véleményem szerint a felmerült nehézségeket a leghatékonyabban úgy lehetne elkerülni, ha egyfelől könnyebb lenne a lefoglalt és kobzott állatokat elhelyezni, továbbá, ha csökkenne a csempészett állatok száma. A felmerült problémák megoldása alapján az elhelyezés megkönnyítésére több megoldás is kínálkozhat. Egyrészt egy országos, csak a CITES engedélyek hiánya miatt lefoglalt és kobzott állatok fogadására és tartására specializált, központi mentőhely kialakítása biztosíthatná a minden tekintetben megfelelő körülményeket. Egy ilyen létesítmény mentesítené az állatkerteket a lefoglalt állatok elhelyezésével járó

problémák, illetve a csempész állatok ismeretlen egészségügyi állapotából adódó veszélyek alól. Továbbá a mentőhely működéséhez szükséges feltételek megteremtésével megoldódhatnának a szállítással kapcsolatos problémák is, amennyiben rendelkezne saját szállító járművel. A mentőhely egyben bemutató központként is szolgálhatna a nagyközönség számára, ezzel is hozzájárulva az ismeretterjesztéshez, és talán a bekerülő állatok számának csökkentéséhez is. Egy ilyen mentőhely megoldaná továbbá a bírósági peres eljárások hosszú időtartamának problémáját is, hiszen az állatok már eleve a végső befogadó helyükre kerülnének, nem pedig valamelyik állatkert mentőházában várakoznának - olykor évekig - a végleges elhelyezésre. A központ fenntartásához természetesen nagyobb anyagi támogatásra lenne szükséges, de ha a források egy helyre összpontosulnának, talán jobban fel lehetne használni, mint a mostani gyakorlatban, amikor az egyes állatkertek közt oszlik meg az erre a célra biztosított anyagi forrás. Ezen túl a bemutatóhelyként is működő mentőhely a belépőkből is hozzájutna némi pénzhez, vagy akár adományokat is fogadhatna, mellesleg munkahelyet is adhatna jó néhány embernek.

A csempészek által igénybe vett határátkelőhelyekről készült egy felmérés, miszerint a 2000 és 2009-es évek közt a legnagyobb mennyiségben lefoglalt élő állatot a déli, délkeleti határon és Ferihegyen próbálták meg behozni Magyarországra (KAPLONYI, 2010). Ezen adatok alapján készítettem el egy térképet, melyen jelöltem a csempészet szempontjából legfontosabb határátkelőhelyeket, és az ezekhez legközelebb tervezhető mentőközpont helyét, ami járványügyi szempontból is előnyös lenne, ha a lehető legkevesebbet kellene utaztatni az elkobzott állatokat az országban (**Kép**).

Kép: Lehetséges mentőhely földrajzi helye a legforgalmasabb határátkelőhelyek függvényében

A lefoglalt állatok elhelyezéséből adódó problémák kiküszöbölésére a csempészt és illegálisan tartott állatok számának csökkentése lehetne egy másik alternatíva. Ezt leginkább az emberek széles körű tájékoztatásával lehet elérni, kampányokon keresztül. A CITES magyarországi igazgatósága már több esetben rendezett sikeres kampányokat, mint például a több évig tartó „Mindent a szemnek, semmit a kéznek!- Nem minden emléktárgy ártatlan ajándék” vagy a legutóbbi „Ne vedd, védj” szlogenű kampányok, melyek a turisták nagy tömegéhez eljutottak, köszönhetően a sokoldalú szervezői összefogásnak.

Az előbbi kampány alkalmával nem csak a hivatásos természetvédők vettek részt annak megszervezésében, hanem több civil szervezet és gazdasági cég is, mint például a WWF Magyarország, a TRAFFIC Európa, a Rex Kutyaotthon Alapítvány, az akkor még működő MALÉV, a Magyar Utazási Irodák Szövetsége, a MOL Rt., stb.. Ennek az összefogásnak köszönhetően a kampány körülbelül a turisták 30 %-ának hívta fel a figyelmét a nyaralásuk során élő állat, vagy azokból készült termék vásárlásával okozott lehetséges károokra (RODICS, 2003).

A „Mindent a szemnek, semmit a kéznek!- Nem minden emléktárgy ártatlan ajándék” 2003 és 2004 kampánya olyan sikeresnek bizonyult, hogy még nemzetközi elismerésben is részesült. Az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP) "COMMUNICATING

SUSTAINABILITY - How to produce effective public campaigns", azaz a „Fenntarthatóság kommunikációja – hogyan hozzunk létre hatékony kampányokat?” című kiadványába a világ minden részéről beérkezett anyagok közül a 10 legjobb került be, melyek egyike volt az említett magyarországi CITES kampány (KVVM, 2005).

Ezekkel a kampányokkal láthatóan elsősorban az utazó tömegeket szólították meg, és inkább csak a nyári üdülési szezonokra korlátozódtak. Az évek során a CITES Igazgatási Hatóságok több nyilvános ismeretterjesztő előadást is tartottak általános és középiskolákban, művelődési házakban, egyesületekben, különféle rendezvényeken, valamint több, gyerekek számára készített speciális játékok segítségével szóltak a nagyközönséghez, melyek által már nagyobb embertömeg is megismerhette a CITES-t és annak céljait, működését és a hétköznapi ember szerepét az állatkereskedelemben.

Egy ehhez hasonló kampányt lehetne véleményem szerint létrehozni az állatorvosokkal összefogva, hiszen egy állatorvosi rendelőbe nagyon sok ember eljut, rajtuk keresztül pedig még több ember tudomást szerezhetne az Egyezményről és a céljáról. Egy jól szervezett kampány felhívna az állattartók figyelmét arra, hogy abba is gondoljanak bele, hogy honnan, milyen áron kerül hozzájuk egy-egy állatfaj. Ha a jelenlegi és a jövőbeni állattulajdonosok jobban megismerik az állatkereskedelem körülményeit, és a leendő kis kedvencük érdekében a legális beszerzési útvonalat választják, akkor talán kevesebb állat kerül lefoglalásra és kobzásra, és ezzel az elhelyezésük miatti probléma is enyhülne.

Továbbá jónak tartom, hogy az állatkertek is ismertessék az illegális állatkereskedelmet, Erre példa a Szegedi Vadaspark, ahol Tiltott állatkereskedelem – CITES - kiállítással felhívják a figyelmet az élőlények és származékaik kereskedelmének szabályaira, továbbá az országhatáron elkobzott, egzotikus állatokból készült használati- és dísz tárgyak bemutatásával szemléltetik az illegális állat- és növénykereskedelmet is.

Az illegális állatkereskedelem visszaszorításának egy másik lehetséges módja a keresettebb fajok tenyésztésének megoldása lehetne. Ehhez az állatorvosok is hozzájárulhatnak, a szaporodásbiológia terén végzett tudományos kutatásokkal. Ha megoldódna egy-egy különleges faj mesterséges körülmények közt történő tenyésztése, olcsóbb és kockázatmentesebb lehetne a beszerzésük, ezzel csökkenhetne a kereslet a vadon befogott példányok iránt.

Erre jó példa az ausztrál kormány 1968-as intézkedése, mely megtiltotta minden vadon befogott állat kivitelét az országból. Ennek hatására 10 év múlva már Amerika és Európa szerte megoldották gyakorlatilag az összes, kereskedelmi szempontból fontos ausztrál származású állatfaj tenyésztését (RODICS, 2002).

ÖSSZEFOGLALÁS

A szakdolgozat célja, hogy bemutassa a nemzetközi állat- és növénykereskedelmet szabályozó, Washingtoni Egyezmény előírásainak nem megfelelően tartott, szállított állatok lefoglalás és kobzás utáni sorsát Magyarországon, ezzel rávilágítva az Egyezmény azon pontjaira, amelyek nem szabályozzák kellő körültekintéssel az állatok elhelyezését.

A témával kapcsolatos kutatásaim során igyekeztem minden érintett fél szemszögéből bemutatni a lefoglalt és kobzott állatok sorsának gyakorlati megvalósulását. Elsőként áttekintettem a Washingtoni Egyezménnyel kapcsolatos jogszabályokat, majd a gyakorlatban dolgozó szakemberekkel beszélgettem a témáról, személyesen. Interjú alanyaimat igyekeztem úgy megválasztani, hogy lehetőség szerint, minden érintett fél elmondja a saját nézőpontját, így beszélgettem a CITES Igazgatási Hatóságról, valamint az állatok elhelyezésében leginkább érintett két állatkertből – Fővárosi Állat- és Növénykert és Szegedi Vadaspark - is egy-egy szakemberrel.

A jogszabályi háttér és a mélyinterjúk alapján elmondható, hogy három nagyobb problémakör merül fel a hivatalos engedélyek hiánya miatt lefoglalt, és a kobzott állatok gyakorlati elhelyezésével kapcsolatban. Az egyik, talán a legnagyobb gondot okozó, a kijelölt mentőközpontok, vagyis az állatkertek és vadasparkok. A kobzott állatok mennyisége, környezeti és takarmányozási igényei, valamint az egészségügyi ellátásuk és az általuk okozott állat- és közegészségügyi problémák megelőzése, mind nagy terhet jelent a befogadó helyek számára. Mindezt tetézi a másik - ezzel szorosan összefüggő - probléma, az anyagi forrás hiánya. Ugyanis mindezen feladatokért a mentőhelyek nem kapnak külön anyagi támogatást, azt a saját gazdálkodásukból kell fedezniük. A Washingtoni Egyezmény kötelezően előírja ugyan a kobzott példányok megfelelő elhelyezését és a róluk való gondoskodást, de ennek pontos gyakorlati kivitelezését már rábízta az egyes államokra. Ez Magyarországon még megoldandó probléma, 27 éves egyezményi tagság után is. Ahogy az a jogszabályi ellentmondás is, mely a harmadik problémakört jelenti a kobzott állatok elhelyezésével kapcsolatban. Ugyanis a Washingtoni Egyezmény kihirdetéséről szóló törvény előírja a kobzott állatok megfelelő elhelyezését, de a méreggel ölő példányokra nem tesz kitélt, a magyarországi szabályozás pedig rendeletben tiltja olyan állat tartását, mely mérgére ellenszer nem áll rendelkezésre. Ennek értelmében az Egyezmény előírásai szerint kellene eljárni a méreggel ölő állatokkal kapcsolatban, de az ezzel járó felelősséget Magyarországon senki nem vállalja.

Össességében elmondható, hogy a CITES előírásainak nem megfelelően tartott vagy szállított, és emiatt lefoglalásra kerülő állatok elhelyezése jelenleg minden érintett fél (mentőhelyek, lefoglalt állatok) számára problémát jelent Magyarországon, melynek megoldása a közeljövőben egyelőre nem várható.

SUMMARY

The aim of this dissertation is to demonstrate what happens to animals distrained and confiscated in the area of Hungary because of being held or transported improperly according to the provisions of CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). I also highlight those points of the Convention that do not regulate the placing of animals with circumspection.

During my research I tried to present the practical attainment of distrained and confiscated animals from the aspect of all parties concerned. First I surveyed the provisions of the Convention then I talked about the topic to specialists who work in practice. I tried to choose my interviewees to have opinions from all interested parties, so I talked to a specialist from the CITES Management Authority and to professionals from the two mostly affected zoos – Budapest Zoo and Botanical Garden and Szeged Wildlife park.

On the basis of the legal background and the in-depth interviews we can distinguish three major problematic areas according to the placing of distrained and confiscated animals. The first and maybe the one with the most difficulties is the assigned rescue centers namely zoos and wildlife parks. The quantity of confiscated animals, their environmental and feeding demands, their health supply as well as prevention of animal and public health problems caused by these animals burden the centers. The other problem, in connection with the previous one, is the lack of financial resources. The rescue centers do not have extra support for this work, they have to cover the costs from their own budget. The CITES orders every state to place and take care of the distrained and confiscated animals, but the execution is left to the member states. After a 27-year-old membership, it is still a problem to be solved in Hungary. Just as the legal contradiction which is the third problem in the setting of distrained and confiscated animals. The CITES Act states the placing of confiscated animals but it does not deal with animals killing with toxin whereas Hungarian regulation forbids keeping such animals which have toxins with unavailable antidotes. The procedure should be in compliance with the CITES Act, but nobody takes the responsibility of this in Hungary.

In conclusion I can say that in Hungary placing the distrained and confiscated animals is causing problems to the concerned parties (the rescue centers and the animals themselves) and solution cannot be expected in the near future.

IRODALOMJEGYZÉK

1. ALTERNATIVENERGIA.HU (2010): Jól vannak a szerb határon lefoglalt díszmadarak <http://www.alternativenergia.hu/jol-vannak-a-szerb-hataron-lefoglalt-diszmadarak/14559>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
2. BAMA (2008): Vadasparkban a csempészett papagájok http://www.bama.hu/orszagvilag/kek-hirek/rovatok/bunugy/080523_vadasparkban_a_csempeszett_papagajok_146659, Letöltés ideje: 2012.08.29.
3. BERENCSI GY (2004): Az emberszabású majmok és az ember vírusai. In: SÓS E., MOLNÁR V.: Zoonosis a vadállatorvoslásban: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2004. március. 26-28. Budapest: Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 46.
4. CIHIKA H. (2008): Magyarország a Washingtoni Egyezmény tükrében – az első 20 év. Szakdolgozat, Debrecen: Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék, p. 78.
5. CITES (2012a): <http://www.cites.hu/cites.html>, Letöltés ideje: 2012.02.04.
6. CITES (2012b): <http://www.cites.hu/kapcsolat.html>, Letöltés ideje: 2012.02.04.
7. CZIRÁK Z. (2012): Személyes interjú, 2012.05.30.
8. DORRESTEIN, G. M. (2004): Zoonotic risks by pet birds, rabbits and rodents, reptiles and fish. In: SÓS E., MOLNÁR V.: Zoonosis a vadállatorvoslásban: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2004. március. 26-28. Budapest: Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 32-35.
9. FARKAS CS. (2006): Élő csempészárú a csomagtartóban, http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/elo_csempeszaru_a_csomagtartoban/118744/, Letöltés ideje: 2012.08.29.
10. GÓSI G. (2004): Állatkerti állatok karanténozása. In: SÓS E., MOLNÁR V.: Zoonosis a vadállatorvoslásban: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2004. március. 26-28. Budapest: Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 25.

11. HORVÁTH L. (2007): 180 millió a csomagtartóban, [delmagyar.hu](http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/180_millio_a_csomagtartoban/2033305/)
http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/180_millio_a_csomagtartoban/2033305/,
Letöltés ideje: 2012.08.29.
12. IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM - Igazságügyi Szakértők Nyilvántartó Rendszere,
<http://www.szakertok.irm.gov.hu/>, 2012.09.04.
13. KAPLONYI E. (2010): Magyarország határátkelőhelyein elkobzott állatok.
Szakdolgozat, Debrecen: Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi
és Környezetgazdálkodási Kar Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási
Tanszék, p. 41.
14. KISALFÖLD.HU (2003): Papagájok a csomagtartóban
http://www.kisalfold.hu/velemenypapagajok_a_csomagtartoban_/1045777/, Letöltés
ideje: 2012.08.29.
15. KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS VÍZÜGYI MINISZTERIUM (2005):
<http://www.kvvm.hu/index.php?pid=4&sid=26&hid=998>, Letöltés ideje: 2012.08.27.
16. KŐRÖSI L. (2001): CITES-hírek, Vadon, 2001. (4) p. 40.
17. KŐRÖSI L. (2002): CITES-hírek, Vadon, 2002. (2) p. 42.
18. KŐRÖSI L. (2003a): A Washingtoni Egyezmény (CITES). Vadon, 2003. (1) p. 30-33.
19. KŐRÖSI L. (2003b): CITES-hírek, Vadon, 2003. (2) p. 40.
20. KŐRÖSI L. (2003c): CITES-hírek, Vadon, 2003. (3) p. 41.
21. KŐRÖSI L. (2003d): CITES-hírek, Vadon, 2003. (4) p. 40.
22. KŐRÖSI L. (2003e): CITES-hírek, Vadon, 2003. (5) p. 40.
23. KŐRÖSI L. (2005a): CITES-hírek, Vadon, 2005. (4) p. 40-41.
24. KŐRÖSI L. (2005b): CITES hírek. Vadon, 2005. (5) p. 40-41.
25. KŐRÖSI L. (2006a): Négy minisztérium együttműködése a CITES-es fajok
védelméért. Vadon, 2006. (2) p. 42.
26. KŐRÖSI L. (2006b): CITES hírek. Vadon, 2006. (5) p. 40-41.
27. LIPTOVSKY M. (2009): CITES állatorvosi szemmel. Kamarai Állatorvos, 3. p. 40-
43.
28. MAGYAR G. (2006): Természetvédelmi közigazgatási alapismeretek. Oktatási
segédanyag, Bp.: Szent István Egyetem, p. 113-116.
29. MAGYARONLINE (2011): Keselyűk és sasok az autóban - elkobozta a magyar
hatóság <http://www.mon.hu/keselyuk-es-sasok-az-autoban---elkobozta-a-magyar-hatosag/haon-news-charlotteInform-20110120-0658031545>,
Letöltés ideje: 2012.08.29.

30. METZGER SZ. (2009): Egyezmény a vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről (Washingtoni Egyezmény). Házi dolgozat, Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi- és Európajogi Tanszék, p. 20.
31. METZGER SZ. (2010): A természetkárosítás bűncselekmény értelmezése. Acta Scientiarum Socialium, Tomus XXXII. p. 71-83.
32. MEZŐSI L. (2004): Mycobacteriumok okozta megbetegedések állatkerti állatokban. In: SÓS E., MOLNÁR V.: Zoonosis a vadállatorvoslásban: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2004. március. 26-28. Budapest: Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 11-13.
33. MULTIMANIA (2007): <http://zoo.multimania.hu/Pages/hirek/kameleon.html>, Letöltés ideje: 2012. 02. 06.
34. NÉPSZAVA online (2008): Majmokat, fókákat is véd az új jogszabály <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=40590>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
35. PRÁGER A. (2004): CITES - Az állatok kereskedelmének szabályozása (2.) CITES - es fajok nyilvántartása. Díszmadár magazin, 11. (12) p. 13-14.
36. PRÁGER A. (2005): CITES - Az állatok kereskedelmének szabályozása (3.) A hatósági jogkörök változása. Díszmadár magazin, 12. (2) p. 23.
37. PRÁGER A., CZIRÁK Z. (2010): Felelősséggel az állatokért és a természetért. Bp.: Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, p. 21. http://www.cites.hu/docs/utmutato_allattartoknak_uj.pdf, Letöltés ideje: 2012.02.06.
38. RAKONCZAY Z. (1988): Sem élve, sem holtan: Sorompókat az állatkereskedelem elé. Búvár, 43. (2) p. 26-29.
39. RODICS K. (1995a): Gyilkos üzlet. Bp.: Kanalasgém Nyomdaipari és Kiadó Kft., p. 142.
40. RODICS K. (1995b): A Washingtoni Egyezmény. Süni és a természet, 2. (8) p. 7.
41. RODICS K. (1995c): Magyarország és az Egyezmény. Süni és a természet, 2. (8) p. 10-12.
42. RODICS K. (1998): A Washingtoni Egyezmény nem írott malaszt. Természetbúvár, 53. (4) p. 10-12.
43. RODICS K. (1999): Illegális állatok Magyarországon Divat, hobbi és állathalál, <http://allatvedo.atw.hu/allatjog/cites/illegalis.htm>, Letöltés ideje: 2012.08.29.

44. RODICS K. (1999): Illegális állatok Magyarországon Lelemény a csempészésben, furfang és találékonyság a visszajuttatásban, <http://allatvedo.atw.hu/allatjog/cites/illegalis.htm>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
45. RODICS K. (2002): A CITES és az állatcsempészek - Sólymok és piócák. Élet és tudomány, 57. (2) p. 38-40.
46. RODICS K. (2003): A Földön élő emberek óhajának élő emlékezte: a Washingtoni Egyezmény. Természetbúvár, 58. (5) p. 10-12.
47. RODICS K., KÖRÖSI L. (2005): Nemzetközi környezet- és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. Bp.: KvVM és ELTE Állam és Jogtudományi Kar, p. 129-132.
48. SÁTORHELYI T. (2004): Hüllőkben előforduló zoonosisok klinikumai. In: SÓS E., MOLNÁR V.: Zoonosis a vadállatorvoslásban: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2004. március. 26-28. Budapest: Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 48-49.
49. SÓS E. (2004): Főemlősök baktériumok, paraziták és gombák által előidézett zoonosisai. In: SÓS E., MOLNÁR V.: Zoonosis a vadállatorvoslásban: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2004. március. 26-28. Budapest: Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 45.
50. STOP (2008): Elkábított, csempészett papagájok <http://www.stop.hu/belfold/elkabitott-csempeszett-papagajok/329669/>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
51. SZELÉNYI G. (2012): Személyes interjú, 2012.03.23.
52. SZÉLL R. (2007): A magyar jogrendszerben található természetvédelmi tárgyú nemzetközi szerződések bemutatása és értékelése. Szakdolgozat, Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, p. 149.
53. VÁM- ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG (2004): Közlemény 50009/104-2004. Görög teknősök a csomagtartóban <http://www.vam.hu/displayDoc.do?elementId=3377>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
54. VÁM- ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG (2006): Közlemény 34000/74-2006. 201 teknős szorongott az üzemanyagtartályban <http://www.vam.hu/viewBase.do?elementId=5446>, Letöltés ideje: 2012.08.29.

55. VEPRİK R. (2011): Természetvédelmi okból kobzott állatokkal kapcsolatos állategészségügyi tapasztalatok. In: LIPTOVSKY M., SÓS E., MOLNÁR V.: Természetvédelmi állatorvoslás: A Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága (MVAAT), valamint a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) közös konferenciája: 2011. március 25-27. Budapest: Fővárosi Állat- és Növénykert; Magyar Vad- és Állatkerti Állatorvosok Társasága. p. 33-35.
56. VEPRİK R. (2012): Személyes interjú, 2012.07.20.
57. ZOOBUDAPEST (2008): Természetvédelmi mentőhely <http://www.zoobudapest.com/termeszetvedelem/termeszetvedelmi>, Letöltés ideje: 2012.09.04.
58. ZOOMANIA (2007): "Vécére ment" a kaméleon Az egzotikus hullőre a Ferihegyi Repülőtér egyik mosdójában találtak rá <http://zoo.multimania.hu/Pages/hirek/kameleon.html>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
59. ZOOSZEGED (2010): Kétezernyi papagáj <http://www.zooszeged.hu/zoomagazin/hirek/ketezernyi-papagaj>, Letöltés ideje: 2012.08.29.
60. ZÖLDINFO (2002): Élő madarakat csempészett egy magyar férfi http://www.zold.info/hirek/2002/02/06/elo-madarakat-csempeszett-egy-magyar-ferfi_1013001267, Letöltés ideje: 2012.08.29.

Jogforrások

1. 338/97. (1996.XII.9.) EK Tanácsi rendelet a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről
2. 2005/1/EK Tanácsi rendelet (2004. XII. 22.) az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről, valamint a 64/432/EGK és a 93/119/EK irányelv és a 1255/97/EK rendelete módosításáról
3. 865/2006. (2006.V.4.) EK Bizottsági rendelet a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról
4. 997/2010. (2010.XI.5.) EU rendelet az egyes vadon élő állat- és növényfajok példányainak az Unióba történő behozatala felfüggesztéséről
5. 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
6. 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről

7. 2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Egyezmény kihirdetéséről
8. 2010. évi CLV. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Egyezmény módosításának kihirdetéséről
9. 1986. évi 15. sz. törvényerejű rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Egyezmény kihirdetéséről
10. 4/1990. (XII.7.) KTM végrehajtási rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Egyezmény kihirdetéséről szóló 1986. évi 15. tvr. végrehajtásáról
11. 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet az elkobzott védett természeti értékekkel kapcsolatos intézkedésekről
12. 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet a veszélyes állatokról és tartásuk engedélyezésének részletes szabályairól
13. 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának részletes szabályairól
14. 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről
15. 271/2002. (XII. 20.) Kormányrendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Egyezmény végrehajtásáról
16. 52/2003. (VIII. 15.) GKM-FVM együttes rendelet az állatszállítás állatvédelmi szabályairól
17. 283/2004. (X. 20.) Kormányrendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Egyezmény végrehajtásáról szóló 271/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet módosításáról
18. 348/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról

19. 88/2008. (VII. 18.) FVM rendelet az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelmére vonatkozó 1/2005/EK rendelet végrehajtásáról
20. 292/2008. (XII.10.) Kormányrendelet a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól
21. 41/2010. (II. 26.) Kormányrendelet a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Mindenekelőtt szeretném megköszönni Szelényi Gábornak, Veprik Róbertnek és Czirák Zoltánnak az interjúk által a szakdolgozatom megírásához nyújtott segítségüket.

Köszönöm dr. Ózsvári László témavezetőmnek a szakdolgozatom írása során adott hasznos tanácsait, a felmerülő kérdésekben a segítségét és a biztatását.

Köszönettel tartozom az Állatorvos-tudományi Könyvtár dolgozóinak a szakirodalmi adatok kutatásában nyújtott segítségükért.

És nem utolsó sorban köszönöm szüleimnek, hogy támogattak az egyetem évei alatt és biztos háttérrel nyújtottak a szakdolgozat megírásához is.

MELLÉKLETEK

1. melléklet A veszélyes állatok köre, sárga színnel jelölve az eddig Magyarországon lefoglalásra került csoportokat

1. számú melléklet a 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelethez
A veszélyes állatok köre

MAMMALIA - EMLŐSÖK

Diprotodontia - Kevés fogú erszényesek

Macropidae Kengurufélék	Vörös óriáskenguru (<i>Macropus rufus</i>) Keleti szürke óriáskenguru (<i>Macropus giganteus</i>) Nyugati szürke óriáskenguru (<i>Macropus fuliginosus</i>)
----------------------------	---

Primates - Főemlősök

Cebidae Csuklyásmajomfélék	Valamennyi faj (<i>Cebidae</i> spp.)
Cercopithecidae Cerkóffélék	Valamennyi faj (<i>Cercopithecidae</i> spp.)
Hylobatidae Gibbonfélék	Valamennyi faj (<i>Hylobatidae</i> spp.)
Hominidae Emberfélék	Gorilla (<i>Gorilla gorilla</i>) Orángután (<i>Pongo pygmaeus</i>) Csimpánz (<i>Pan troglodytes</i>) Törpecsimpánz (<i>Pan paniscus</i>)

Carnivora - Ragadozók

Canidae Kutyafélék	Farkas (<i>Canis lupus</i>) Pit bull terrier, valamint annak valamennyi egyede és keveréke, melyet veszélyes ebnek minősítettek
Ursidae Medvefélék	Valamennyi faj (<i>Ursidae</i> spp.)
Mustelidae Menyétfélék	Rozsomák (<i>Gulo gulo</i>)
Hyaenidae Hiénafélék	Valamennyi faj (<i>Hyaenidae</i> spp.)
Felidae Macskafélék	Oroszlán (<i>Panthera leo</i>) Tigris (<i>Panthera tigris</i>) Jaguár (<i>Panthera onca</i>) Leopárd (<i>Panthera pardus</i>) Hópárduc (<i>Uncia uncia</i>) Ködfoltos párduc (<i>Neofelis nebulosus</i>) Gepárd (<i>Acionyx jubatus</i>) Hiúz (<i>Lynx lynx</i>) Karakál (<i>Caracal caracal</i>)

Proboscidea - Ormányosok

Elaphantidae Elefántfélék	Afrikai elefánt (<i>Loxodonta africana</i>) Ázsiai elefánt (<i>Elephas maximus</i>)
------------------------------	--

Perissodactyla - Páratlanujjú patások

Rhinocerotidae Orrszarvúfélék	Valamennyi faj (<i>Rhinocerotidae</i> spp.)
Equidae	Valamennyi faj (<i>Equidae</i> spp.), kivéve a

Lófélék	házasítottakat
---------	----------------

Artiodactyla - Párosujjú patások

Hippopotamidae Vízilófélék	Nílusi víziló (<i>Hippopotamus amphibius</i>)
Bovidae Marhafélék	Vízibivaly (<i>Bubalus bubalis</i>) Mindoro-bivaly (<i>Bubalus mindorensis</i>) Anoák összes faja (<i>Anos spp.</i>) Kafferbivaly (<i>Syncerus caffer</i>) Banteng (<i>Bos javanicus</i>) Gaur (<i>Bos gaurus</i>) Kouprey (<i>Bos sauveli</i>) Vad jak (<i>Bos mutus</i>) Amerikai bölény (<i>Bison bison</i>) Európai bölény (<i>Bison bonasus</i>)

AVES - MADARAK

Struthioniformes - Stuccalkatúak

Struthionidae Struccfélék	Strucc (<i>Struthio camelus</i>)
Casuaridae Kazuárfélék	Valamennyi faj (<i>Casuaridae spp.</i>)
Dromaiidae Emufélék	Emu (<i>Dromaius novaehollandiae</i>)

Falconiformes - Súlyomalkatúak

Cathartidae Újvilági keselyűk	Valamennyi faj (<i>Cathartidae spp.</i>)
Accipitridae Vágómadárfélék	Hárpia (<i>Harpia harpyia</i>) Majomevő sas (<i>Pithechophaga jefferyi</i>) Rétisasok (<i>Haliaetus spp.</i>) Valódi sasok (<i>Aquila spp.</i>)

Strigiformes - Bagolyalkatúak

Strigidae Bagolyfélék	Uhuk összes faja (<i>Bubo spp.</i>) Hóbagoly (<i>Nyctea scandiaca</i>) Szakállas bagoly (<i>Strix nebularia</i>) Urali bagoly (<i>Strix uralensis</i>)
--------------------------	---

REPTILIA - HÜLLŐK

Testudinata - Teknősök

Chelidridae Aligátorteknős-félék	Aligátorteknős (<i>Chelydra serpentina</i>) Keselyűteknős (<i>Macrolemys temmincki</i>)
-------------------------------------	--

Crocodylia - Krokodilok

	Valamennyi faj (<i>Crocodylia spp.</i>)
--	---

Squamata - Pikkelyes hüllők

Helodermatidae Mérgegyík-félék	Valamennyi faj (<i>Helodermatidae spp.</i>)
Varanidae Varánuszfélék	Komodói varánusz (<i>Varanus komodoensis</i>) Bengálvaránusz (<i>Varanus bengalensis</i>) Óriásvaránusz (<i>Varanus giganteus</i>) Nílusi varánusz (<i>Varanus niloticus</i>) Pápua-varánusz (<i>Varanus salvadorii</i>) Szalagos varánusz (<i>Varanus salvator</i>)

Boidae Óriáskígyók	Boa (Boa constrictor) Anakonda (Eunectes murinus) Tigrispiton (Python molurus) Kockáspiton (Python reticulatus) Sziklapiton (Python sebae) Ametiszt kígyó (Liasis amethystinus)
Colubridae Siklófélék	Atractaspis spp. (valamennyi faj) Balanophis spp. (valamennyi faj) Dispholidus spp. (valamennyi faj) Rabdophis spp. (valamennyi faj) Thelotornis spp. nemek összes faja(i)
Elapidae Mégessikló-félék	Valamennyi faj (Elapidae spp.)
Hydrophiidae Tengerikígyó-félék	Valamennyi faj (Hydrophiidae spp.)
Laticaudidae Laposfarkú tengerikígyó-félék	Valamennyi faj (Laticaudidae spp.)
Viperidae Viperafélék	Valamennyi faj (Viperidae spp.)
Crotaliidae Csörgőkígyófélék	Valamennyi faj (Crotaliidae spp.)

CHELICERATA - CSÁPRÁGÓSOK

Arachnida - Pókok

Theridiidae Gömbhasú pókok	Latrodectus nem összes faja (Latrodectus spp.)
Ctenidae Fésűspók-félék	Valamennyi faj (Ctenidae spp.)

Scorpiones - Skorpiók

	Valamennyi faj (Scorpiones spp.)
--	-------------------------------------

MYRIAPODA - SOKLÁBÚAK

Chilopoda - Százlábúak

Scolopendridae Valódi szkolopendra-félék	Valamennyi faj (Scolopendridae spp.)
---	---

2. melléklet A veszélyes állatokra vonatkozó minimális tartási feltételek és biztonsági előírások

3. számú melléklet a 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelethez

GERINCTELENEK

Az összes fajra vonatkozóan: 30x30x30 cm-es jól zárható inszektárium egyedi elhelyezésnél.
További egyed: az alapterület 20%-kal növelendő.

GERINCESEK

Hüllők

Teknősök

Az akvárium alapterülete: egyedi elhelyezésnél

- hosszúság: 4x a teknős hátpáncél hossza
- szélesség: 2x a teknős hátpáncél hossza
- vízmélység: 2x a teknős hátpáncél hossza

További egyed: az akvárium alapterülete 30%-kal növelendő.

Gyíkok

A terrárium alapterülete: egyedi elhelyezésnél

- hosszúság: 2,5x a teljes testhossz
- szélesség: 1,5x a teljes testhossz
- magasság: 1x a teljes testhossz

További egyed: a terrárium alapterülete 20%-kal növelendő.

A terrárium jól zárható legyen.

Kígyók

A terrárium alapterülete: egyedi elhelyezésnél

- hosszúság: 1x a teljes testhossz
- szélesség: 0,5x a teljes testhossz
- magasság: 1x a teljes testhossz, max. 2 m

További egyed: a terrárium alapterülete 20%-kal növelendő.

A terrárium jól zárható legyen.

Megjegyzés: a biztonsági előírások a méreggel ölő állatfajokra vonatkozó speciális előírásoknál találhatóak, a 8/1999. (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet a veszélyes állatokról és tartásuk engedélyezésének részletes szabályairól, annak 2. számú mellékletében

Krokodilok

Kistestű fajok (1,5 m testhossz alatt)

- medence terület: 1x a testhossz (m²)
- vízmélység: 0,5x a testhossz (m²)
- szárazföld: 2x a testhossz (m²)

Nagytestű fajok (1,5 m testhossz felett)

- medence terület: 2x a testhossz (m²)
- vízmélység: 0,5x a testhossz (m²)
- szárazföld: 4x a testhossz (m²)

egyedi elhelyezésnél. További egyedek: a medence és a szárazföld területe 20%-kal növelendő. A medence/szárazföld arány mind a belső helyen, mind a külső kifutóban 1/2. A kifutót határoló anyag magassága, ha rács: 1x a testhossz, ha üveg vagy egyéb kapaszkodásra alkalmatlan anyag: 2/3x a testhossz.

Madarak

Külső kifutó	Belső hely
--------------	------------

Strucc

(3 egyed)	250 m ²	6 m ² /egyed
további egyed	+50 m ²	

Kazuár

(2 egyed)	250 m ²	6 m ² /egyed
-----------	--------------------	-------------------------

Emu

(2 egyed)	200 m ²	4 m ² /egyed
további egyed	+100 m ²	

Kerítésmagasság: 2 m

Rúgás és csípésveszélyes fajok.

Röpd terület	Röpd magasság
--------------	---------------

Keselyűk, nagytestű sasok

(2 egyed)	30 m ²	4 m
további egyed	+10 m ²	

Kistestű sasok, nagytestű sólymok, nagytestű baglyok

(2 egyed)	24 m ²	2,5-3 m
további egyed terület	+4-6 m ²	

Csörvágás és lábfogás veszélyes fajok.

Emlősök

Külső ketrec	Belső ketrec	Megjegyzés
--------------	--------------	------------

Nagytestű kenguruk

(6 egyed)	200 m ²	20 m ²	
további egyed	+15 m ²	+4 m ²	

Majmok (pár, család, csapat)

Halálfejes majom, Tamarin	8 m ² /2 m	8 m ² /2 m	
Saki, Uakari, Bögőmajom	10 m ² /2,5 m	10 m ² /2,5 m	
Csuklyásmajom, Gyapjasmajom	16 m ² /3 m	16 m ² /3 m	szárazárok: 3,5 m mély, 3,5 m széles vizesárok: 1 m mély, 3,5 m széles 1 m-es sima fallal a vizesárok külső falánál

Cerkófok

(5 egyed)	25 m ² /2,5 m	10 m ² /2 m	
további egyed	+2 m ²	+1,5 m ²	vizesárok: 4 m széles

Huszármajmok

(5 egyed)	30 m ²		
további	ua. mint a cercófok		

Mangábék

(5 egyed)	ua. mint a cercófok		
-----------	---------------------	--	--

Makákók

(5 egyed)	ua. mint a cerkófok	1,2 m-es sima fallal a vizesárok külső falánál	
Páviánok			
(5 egyed)	ua. mint a huszármajmok		
Mandrill			
(5 egyed)	ua. mint a huszármajmok	1,2 m-es sima fallal a vizesárok külső falánál	
Gerezák			
(5 egyed)	3 m ua. mint a huszármajmok	3 m	
Langúrok			
(5 egyed)	ua. mint a cerkófok		
Hulmán			
ua. mint a huszármajmok			
Karcsú majmok			
(5 egyed)	20 m ² /3 m	20 m ² /3 m	
Emberfélék			
(2 egyed)	25 m ² /4 m	25 m ² /4 m	ketrec vagy biztonsági
további egyed	+10 m ²	+10 m ²	üveg; száraz vagy vizesárok csak egyéb biztonsági rendszerekkel együtt alkalmazható

Farkasok, hiénák

Kifutóterület: 100 m²/pár, további egyedenként 10 m². Az állatoknak kellő számú alvó- és búvóhely biztosítandó. Mivel szívesen ásnak, a kerítésalapot legalább 2 m mélyre a talajszint alá kell vinni. A kerítésmagasság szintén 2 m.

Menyétfélék

Külső kifutó

Rozsomák

(1 pár)	80 m ²
további egyed	+20 m ²

Macskafelek

Külső kifutó

Belső ketrec

Oroszlán, tigris

(1 pár)	40 m ²	25 m ²
további egyed	+10 m ²	+4 m ²

Leopárd, jaguár, puma, hópárduc, ködfoltos párduc

(1 pár)	30 m ²	15 m ²
---------	-------------------	-------------------

Gepárd

(1 hím+2 nőstény)	80 m ²	20 m ² +5 m ² box
további egyed	+10 m ²	+5 m ² +5 m ² box

Hiúz, karakál

(1 pár)	20 m ² /2 m	10 m ²
további egyedek	+10 m ²	+5 m ²

Az állandóan szabadkifutóban tartott állatoknak egy 3 m²-es alvóbox szükséges. A hidegtűrő fajoknak, illetve alfajoknak csak egy csapadék- és huzatmentes alvóhely kell. A melegebb helyeken élőknek a belső helyiség hőmérséklete min. 15 °C.

Tigris, jaguár fürdőmedence mérete: min. 2 m²/egyed.

Biztonsági feltételek:

Oroszlán, tigris: sima fal vagy rács, 1 m-es befelé hajló rácsmagassítással vagy villanypásztorral. Rácsmagasság: min. 4 m.

Gepárd: ua. Rácsmagasság: min. 2 m.

Oroszlán, tigris, gepárd: megfelel egy 6 m széles, 4 m mély szárazárok.

Oroszlán, gepárd: megfelel egy 6 m széles, 2 m mély vizesárok.

A többi faj biztonságos tartásához teljesen zárt ketrec szükséges. A ketrecek, kifutók ajtajait lakattal, kulccsal kell zárni.

Medvék

	Külső kifutó	Belső ketrec
Jegesmedve		
(1 pár)	200 m ²	6 m ² /3 m belmagasság
további egyed	50 m ²	egyedenként
	fürdőmedence mélység: 1,5 m felület: 60 m ²	

Barnamedvék, ajakos medve, pápaszemes medve

(1 pár)	150 m ²	6 m ² /3 m belmagasság
további egyed	+20 m ²	egyedenként

Örvösmedve

(1 pár)	100 m ²	4 m ² /2 m
---------	--------------------	-----------------------

Malájmedve

(1 pár)	60 m ²	4 m ² /2 m belmagasság
további egyed	+10 m ²	egyedenként

Fűteni csak a maláj-, ajakos-, pápaszemes medvék belső helyiségében kell. Hőmérséklet: min. 12 °C.

Biztonsági feltételek:

A jeges-, grizzli-, kodiakmedvéket nem zárt kifutóban tartva a kerítés magassága min. 3 m, valamint e fölött egy 1 m-es befelé hajló rács. A többi fajnál a kerítésmagasság min. 2,5 m és egy 1 m-es befelé hajló rács.

Az ajtókat lakat és csavarmenetes zár mellett egyéb pl. hidraulikus zárral is meg kell erősíteni.

Elefántok

Kifutóterület 2 vagy 3 elefánttén részére: 500 m².

1 elefántbika részére: 150 m².

Éjjelre lekötözve 15 m²/egyed.

Éjjelre lekötözés nélkül 30 m²/egyed.

Éjjelre lekötözés nélkül (bika) 50 m².

Belső helyiség hőmérséklete min. 15 °C.

Fürdés, illetve fürdetési lehetőség szükséges.

Biztonsági feltételek:

A külső, illetve a belső kifutó kerítése rendkívül erős anyagból készüljön.

Magassága teheneknél min. 1,8 m,

bikáknál min. 2,5 m.

Szárazárkos tartásnál az árok szélessége megegyezik egy felnőtt elefánt testhosszával, mélysége min. 2 m.

Orrszarvúak

Kifutóterület: 500 m²/1 pár.

Éjszakai elhelyezés: 20 m²/egyed. (Csak a szélesszájú orrszarvút lehet elkülönítés nélkül tartani a belső kifutóban.)

A belső helyiség hőmérséklete min. 18 °C. Fürdési lehetőség a páncélos- és a szumátrai orrszarvúnak kell.

Biztonsági feltételek:

Kifutóhatároló 2 m magas masszív anyagból. Lehetséges száraz- vagy vizesárok is, amely 2 m széles és 2 m mély.

	Külső kifutó	Belső ketrec
--	--------------	--------------

Nílusi víziló

(1 pár)	100 m ²	30 m ²
további egyed	+50 m ²	+15 m ²

Medence a teljes külső és belső kifutó 2/3-a, vízmélység 1,5 m.

Lófélék, marhafélék

(6 egyed)	500 m ²	8 m ² /egyed
további egyed	+60 m ²	istállózó fajoknál